

NAŠA KATEDRALA

7 (2002) ZAGREB

ISSN 1331-5927
UDK 246:27:726

ODBOR ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE ZA OBNOVU KATEDRALE
Mons Josip Klarić, predsjednik Odbora, Mons Vladimir Stanković, generalni vikar, Mr Stjepan Večković, ravnatelj Nadbiskupskog Duhovnog Stola, Preč. Mirko Totović, tajnik Odbora, Preč. Mijo Gabrić, prebendar Prvostolne crkve zagrebačke, Preč. Juraj Jerneić, upravitelj Nadbiskupskog dvora, g. Mijo Golubić, blagajnik, prof. dr. Andro Mohorovičić, akademik, prof. dr. Ivo Podhorsky, statičar, dipl. Ing. Zvonimir Rukavina, nadzorni inženjer, prof. dr. Zorislav Horvat.

NAŠA KATEDRALA

Časopis Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale

10000 ZAGREB, Kaptol 31

Tel. 48-14-705 ili 48-12-032, Fax 48-12-038

Žiro račun: 2360000-1101559611

Direktor: Josip Klarić

Glavni urednik: Andro Mohorovičić

Tehnički urednik: Anica Mudri

Urednički kolegij: Damir FORETIĆ, Zorislav HORVAT, Silvije NOVAK, Zrnka OŠTRIĆ, Ivo PODHORSKY, Zvonimir RUKAVINA

Časopis izlazi povremeno.

Naklada: 1500 primjeraka.

Grafička priprema: Glas Koncila, Kaptol 8, Zagreb

Tisak: Offset Markulin, Lukavec

ISSN 1331-5927

UDK 246:27:726

Sadržaj:

Uvodno slovo	1
S. Lina Slavica Plukavec: Sadržajni prikaz Pečatnice «UBI PRIMUM PLACUIT»	2
Ustoličenje prvog zagrebačkog nadbiskupa Jurja Haulika	7
Kardinal Juraj Haulik prvi zagrebački nadbiskup i metropolita	9
Zorislav Horvat: DER DOM ZU AGRAM	12
Karl Weis: Zagrebačka katedrala	14
Josip Klarić: Požari u katedrali	20
Zvonimir Rukavina: O obnavljanju katedrale u 2002. godini	25
Josip Klarić: Promjene na koru zagrebačke katedrale	33
Josip Klarić: Posjete katedrali	35
In memoriam: Andro Mohorovičić	39
Darovatelji	42
Oglasi	45

UVODNO SLOVO

S radošću dajemo u ruke brojnim prijateljima novi broj Naše katedrale. Upravo smo u tijeku proslave 150. obljetnice Zagrebačke nadbiskupije i Zagrebačke metropolije i zato nam se učinilo prikladnim prijatelje naše katedrale upoznati sa sadržajem i značenjem Pečatnice pape Pia IX., sa svečanošću proslave uzdignuća Zagrebačke nadbiskupije i s likom prvog zagrebačkog nadbiskupa i kardinala Jurja Haulika.

Isto tako u ovoj proslavi i sjećanju želimo Vam približiti i prvo pisano slovo o zagrebačkoj katedrali, a to je zapravo prva monografija u malom. Napisao ju je Karl Weiss 1860. godine u Beču i objavio u časopisu za zaštitu spomenika kulture. On je pisao o katedrali i njenim umjetničkim vrijednostima a sve je odtiskao kao posebnu knjižicu. Budući da knjiga nije velika a donosi vrlo vrijedna zapažanja i razmišljanja s kojima se danas i ne moramo u cijelosti složiti, a koja su velikom broju sasvim nepoznata, objavljujemo djelo u cijelosti. To je prvo pisanje o zagrebačkoj katedrali objavljeno izvan Hrvatske. Uvodno razmišljanje o toj knjižici napisao je prof. dr. Zorislav Horvat, a ing. Zrnka Oštrić je počela s prijevodom čiji prvi dio objavljujemo u ovom broju.

Budući da u prvom dijelu nema slika niti crteža umetnuli smo nekoliko slika koje su već objavljene u časopisima ili knjigama a odnose se na vrijeme koje opisuje Karl Weiss. U slijedećem broju nastaviti ćemo s ovim zanimljivim tekstom a u njemu će biti slike i crteži koje je priredio i stavio sam pisac.

No katedrala nije samo povijest. Ona je sastavni dio naše svakodnevnice. Zato donosimo članak o onome što je učinjeno na obnovi katedrale u 2002. godini, a što se i okom može manje ili više uočiti. To je vanjski dio katedrale.

Katedrala međutim ima i iznutra svoj život iz kojega opet nešto donosimo. To su najprije promjene koje su se u njoj zbile, a zatim tu su i događaji koji se u njoj ili oko nje zbivaju. Tu su i posjeti brojnih posjetitelja koje smo zapamtili i o kojima također želimo reći nekoliko riječi. Ostali su nam u sjećanju.

Uz iskrenu zahvalnost svim darovateljima za obnovu katedrale donosimo njihov popis i nekoliko reklamnih oglasa prijatelja i dobročinitelja.

Svima se zahvaljujemo.

Neka i ovaj broj bude na radost svim prijateljima katedrale

Odbor

S. Lina Slavica Plukavec

SADRŽAJNI PRIKAZ PEČATNICE «UBI PRIMUM PLACUIT»

UVOD

Pečatnica «*UBI PRIMUM PLACUIT*» od 11. prosinca 1852. godine sadrži 50 listova pergamene veličine 34x24 cm. Pisana je *scriptura curiali*. Ima viseći olovni pečat, promjera 4,7 cm. Na licu pečata su likovi sv. Petra i Pavla s križem u sredini. Na naličju je natpis: *PIVS PAPA IX*. Također je tu križ sa zrakama.

Pečatnica «*UBI PRIMUM PLACUIT*»

Ovom je Pečatnicom dugotrajan postupak ustanovljenja Zagrebačke nadbiskupije dovršen, započet još 1227. godine. U Hrvatskom saboru se raspravljalo o tom pitanju 1698., 1700. i 1807. godine.

Ivančan navodi aktivnosti zagrebačkog biskupa Martina Brajkovića (1703.–1706.), koji je u tu svrhu poslao svoga glavnog namjesnika Nikolu Gotalu u Rim. Pošto je kaločki nadbiskup Pavao Szecseny bio izjavio da on nema ništa protiv toga, to bi s tim nastojanjem bio tada i uspio, da nije prerano umro.

Metropolitansko ustrojstvo se temelji na apostolskom nasljedstvu u zajedništvu s Petrovim nasljednikom i Svetom Stolicom koja je nosilac rimskog univerzalnog primata. Seoba naroda početkom 7. stoljeća izazvala je stanovite poteškoće u organizaciji Katoličke Crkve te su se tada razvile pokrajinske sinode koje su

bile mjerodavne za zakonodavstvo, upravu i sudstvo te su podizale nove biskupije i postavljale biskupe. U 9. stoljeću jača uloga nadbiskupa metropolitite i povezuju se s Rimom. Znak povezanosti bio je nadbiskupski plaštic (palij), bijela vunena vrpca ukrašena križićima, koji je dotada pripadao samo papi.

U prva kršćanska vremena na današnjim prostorima je bilo organizirano biskupsko sjedište u Sisku i biskup Kvirin je svoju vjernost Kristu posvjedočio i mučeničkom smrću. Biskupija u Sisku nije nikada dokinuta već je utrnila u velikoj seobi naroda i današnji nositelj naslova sisačkog biskupa je mons. Nikola Eterović, apostolski nuncij u Ukrajini.

Osnovavši zagrebačku biskupiju 1094. godine kralj Ladislav je nije podredio Splitskoj nadbiskupiji, kamo je pripadala Sisačka biskupija, već nadbiskupiji u Ostrogonu (Esztergom). Od 1180. godine Zagrebačka biskupija je bila podređena Bačko-Kaločkoj nadbiskupiji, odakle je 1852. godine izuzeta i postala samostalna s nadbiskupskim sjedištem u Zagrebu.

Proces uzdignuća je već nakon spomenutih pokušaja započeo zagrebački biskup Juraj Haulik 1845. godine u svojstvu banskog namjesnika te se dovršio uspješnim predvođenjem hrvatskog bana Josipa Jelačića pečatnicom pape Pija IX., od 11. prosinca 1852. godine.

Postupak uzdignuća odvijao se preko ap. poslanika u Beču. U Rimu se istodobno radilo na uspostavi biskupije u Plsenu (Pilsen) u Češkoj i Stanislavovu u Poljskoj. Predmet je vodio državni protajnik kardinal Gaicomo Antonelli (1806.-1876.) koji je i prvi obznanio odluku pape Pija IX. Zagrebačkoj crkvi. Uz njega je radio i grof Moritz Esterhazy.

U Beču je u ime biskupa J. Haulika od 1849. godine službeno radio na tom predmetu zagrebački kanonik Stjepan Moyses, kasniji biskup u Bansknoj Bistrici u Slovačkoj. U Bečkoj upravi su se istakli ministar bogoštovlja i nastave grof Leo Thun, knez Felix Schwarzenberg, grof Buol Schauenstein, barun Werner i drugi.

Vjekoslav Karas, Papa Pio IX., 1857. god., ulje na platnu

Tekst Pečatnice počinje riječima: »PIO BISKUP SLUGA SLUGU BOŽJIH, NA TRAJNO ZNANJE DAJE SLIJEDEĆE:

ZA OVO VRIJEME svidjelo se Bogu koji je bogat milosrdem, našu skromnost postaviti na stolicu Svetog Petra, i kao namjesniku Gospodina našega Isusa Krista povjeriti nam – bez ikakvih naših zasluga – upravu njegove Sveopće Crkve. Nastojeći pomoću Božjom ovoj uzvišenoj zadaći posve vjerno i mudro odgovoriti, nipošto nećemo odbijati ne samo ono što je Božjem stadi korisno i zdravo, nego ćemo ustanovljavati ono što je probitačnije za bolju povjerenu upravu Katoličke Crkve. Crkvenu hijerarhiju po raznim mjestima valja obnavljati ili ponovno uspostavljati i prikladnije raspoređivati prema promjenama mjesta i vremena...»

Izraelsko poimanje Božjeg Milosrda je u dubinskom susretu otvorenosti i vjernosti kojim se prihvaća i ostvaruje savez. Savezom se postaje djelotvoran Božjom i ljudskom uzajamnošću i aktivnošću. Vjernici Zagrebačke nad/biskupije izabrali su Trojedinog Boga za Gospodina i saveznika i to su izrazili na brojne vidljive načine. Gospodin na to uzvraća svojom nenadmašivom vjernošću i

darežljivošću onih trajnih vrijednosti koje izgrađuju cjelokupnu vjerničku zajednicu, a vrhunac je blagdanskoj obnovi saveza, u njegovu uzdignuću. Sv. Stolica želi ostati vjerna svojim nastojanjem najvišem autoritetu Kristu i voditi Kristovo stado obazirući se i brinući za njegove potrebe.

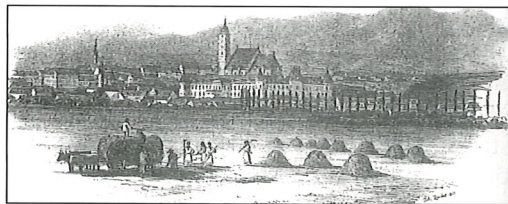
U toj brizi je Sv. Stolica uočila to dugo razdoblje rješavanja crkvenog ustrojstva za dobro vjernika i uvidjela kako je tadašnja crkvena zajednica ostala vjerna unatoč svemu, uporna usprkos dotadašnjih neuspjelih pokušaja.

«*Dragi sinovi, hrabri narodi Hrvatske i Slavonije, najrevnije su zahtijevali da Zagrebačka Crkva bude priznata sposobnom i odličnom za uspostavu nadbiskupije-metropolije.*

Kratkim povijesnim pregledom Pečatnica stavlja osnutak Zagrebačke biskupije u 1093. godinu. «*Osnovana revnošću sv. kralja Ladislava sve je više napredovala i uvijek je bila visoko cijenjena i vrijedna poštovanja, Njezina je dotacija u samom početku bila odmjerena, ali se kasnije povećavala i postala nadaleko čuvena a time i pristajala za metropolitansko dostojanstvo.*» Biskupski teritorij 1852. godine zapremao je površinu 430 četvornih milja. Na tom području je tada bilo 720.000 stanovnika u 343 župe latinskog obreda i sveukupno 720.000 katolika. Zagreb je tada imao 13.000 stanovnika. Za duhovni život vjernika, osim župnika i biskupovih najbližih suradnika, spominju se posebno kapelani kao i 19 aktivnih samostana. Osim opatija i prepozitura navode se i nadarbine (prebende) koje donose odgovarajuće prihode.

Za Bogoslovno sjemenište je navedeno da je ugledno i čuveno a odjednom može uzdržavati 150 pitomaca. Tada su također postojale dvije biskupijske karitativne ustanove za javno dobro.

U Pečatnici se opisuje glavni grad Hrvatske i Slavonije koji se nalazi na dva brežuljka koji su utvrđeni bedemima. Ta «dva brežulj-

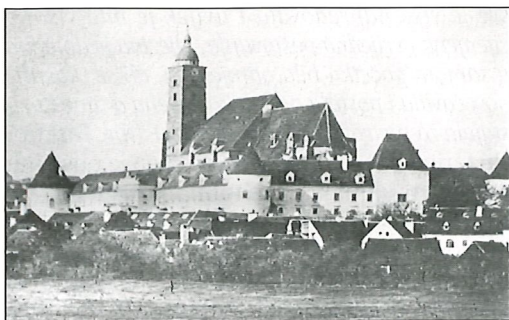
Zagreb 1853.

ka» su do sada bile zasebne upravne jedinice koje su upravo 1850. godine ujedinjene u jedinstven grad pa se Zagreb počeo širiti i po drugim brežuljcima te se uz spomenute župe i postojeću župu Sv. Marka moralo misliti i na otvaranje novih župa.

Ures i jezgra toga i takvog grada je stolnica (katedrala), koja je zapažena kao sjajna, čvrsta građevina s istaknutom veličinom za dostojan bogoslužni prostor, koja je bila obnavljana i preuređivana za tako veliki događaj.

Osim katedrale spominju se u glavnom gradu Zagrebu tadašnje tri župne crkve, Sv. Marije, Sv. Ivana i Sv. Petra te franjevački samostan s crkvom Sv. Franje na Kaptolu i onaj Milosrdne braće.

Svojom trajnom prisutnošću, od prvih početaka, to je sve oživljavao Zagrebački kaptol za kojeg kaže Pečatnica da je izvrsno sasta-

Stara katedrala

vljen od više crkvenih ljudi i tako organiziran i opremljen da se mogu istovremeno posvetiti crkvenim dužnostima i službama.

Takvim opisom okolnosti i predloženih daljnjih pozitivnih mogućnosti u ostvarivanju uzdignuća na više dostojanstvo uzdiže se najprije zagrebačko biskupsko sjedište na nadbiskupsku metropolitansku čast sa sufraganskim, povezanim Crkvama Đakovačko-Srijemskom, Senjskom i Križevačkom grkokatoličkog obreda. Zbog neodređenosti mjesta pridružena je bila i naslovna Beogradsko-Smederevska biskupija.

Naročita je velika briga o duhovnoj koristi svih vjernika. Istakla se povijesna uloga *predzida kršćanstva* na ovim prostorima a pastiri zajedno s vjernicima, ovom prigodom, primili su priznanje za svoju vjernost u svim i suviše nemirnim vremenima. Brižno su se i pažljivo uzele u obzir sve tadašnje okolnosti,

Nadbiskup Juraj Haulik

zajedno sa strpljivim čekanjem za konačni pristanak ostrogonskog prvostolnika i kaločkog nadbiskupa. Tako je sve vodilo prema svečanom, blagdanskome trenutku, kada se konačno dokazala zrelost zajedno s vjernošću a sve za duhovni napredak i rast u vjeri. To se ističe i riječima: *»Prema tome smo nakon zrelog promišljanja i posebnim uvažavanjem svojstvenih prilika Hrvatskog i Slavenskog stanovništva te mnogobrojnim dokazima nepokolebljive vjernosti (...) posljednjih najnemirnijih vremena kao i prema sjajnim primjerima pobožnosti i religioznog žara, koji su nam pred očima, i u Našoj dobrohotnosti je nastavljam (...) i ovim sadašnjim Pismom želimo proglasiti svršenim uspjeh (...). Slobodni poticajem, sigurni znanjem i puninom svoje Apostolske vlasti, osamostaljuje se, Apostolskim autoritetom, Zagrebačka Crkva sa Đakovačko-Srijemskom, Senjskom i Modruškom grko-katoličkom Križevačkom (i pripaja se, zbog neodređenosti, i Beogradsko-Smederevska sa svojim naslovnim biskupom) s dotičnim biskupima i biskupijskim teritorijem, gradovima i pripadajućim selima, župnim i filijalnim crkvama i kapelama, sa samostanima i crkvenim ustanova-*

Haulikova medalja

ma, sa svim regularnim svjetovnim ili samostalnim nadarbinama, sa cjelokupno svjetovnim i duhovnim, muškim i ženskim stanovništvom tih područja, sa svećenicima, nadarbenicima, duhovnicima bilo kojeg stupnja, reda ili položaja, sa svim i posve i s obzirom prema svim svojim pripadnicima prema metropolitanskim pravima podložnosti i svakoj drugoj mjerodavnosti i pravomoćnim povlasticama od nadbiskupa Kaloče i Bača kao i Ostrogona».

Sv. Stolica izražava svoju skrb oko rješavanja daljnjih poslova nakon odijeljenja od dotadašnje Kaločke nadbiskupije kao što je određivanje granica za što Sv. Stolica pridržava posve neograničena prava.

Sv. Stolica najprije izuzima ispod Kaločke metropolitanske vlasti tadašnju Zagrebačku biskupiju, kao i određene biskupije koje će pripojiti Zagrebačkoj metropoliji. Tako izuzete i odvojene Crkve, snagom Apostolskog autoriteta, nanovo osniva zajedno s njihovim biskupijskim područjem u posve odijeljenu i odvojenu Hrvatsko-Slavonsku crkvenu pokrajinu sa sjedištem u glavnom gradu Zagrebu.

«I budući da je važno primjereno označiti metropolitanski glavni grad i Crkvu ove pokrajine, tako uzdižemo snagom istog Apostolskog autoriteta grad Zagreb, po kojem se ona naziva, da bude istaknut glavni grad Hrvatske i Slavonije te znamenit i bogat odličnim povlasticama, na naslov i dostojanstvo jedne nadbiskupske metropole sa svim i pojedinim povlasticama, dopuštenjima i pravima koje uobičajaju uživati susjedne nadbiskupske rezidencije odličnih metropolitanskih gradova i njihovi građani.

Istim Apostolskim autoritetom uzdižemo stoga hram, koji sjaji u Zagrebu, s naslovom Uznesenja Blažene Djevice Marije u Nebo i svetih mađarskih kraljeva, Stjepana i Ladislava (nakon uklanjanja ranijeg naslovnika stolnice (katedrale), na viši stupanj metropolitanske crkve, tako da se u toj Zagrebačkoj metropoliji i Crkvi uredi nadbiskupsko metropolitansko sjedište, stolica i dostojanstvo za zagrebačkog biskupa, koji će na način susjednih metropolita moći upotrebljavati palij i križ, pečat, mjesto i tron i sve metropolitansko nadbiskupsko znakovlje, časti, prava, povlastice i dopuštenja koje upotrebljavaju, uživaju i posjeduju u drugim obližnjim metropolitanskim Crkvama.

Pečatnicom se uzdiže tadašnjeg zagrebačkog biskupa Jurja Haulika na dostojanstvo Nadbiskupa, nakon što su pripojene Crkve, koje voljno i prema savezu ljubavi žele služiti. «Me-

Haulikov pečatnjak

tropolitanskom predstavniku, prema svetim kanonskim zakonima, Mi Našem časnom bratu, Jurju Hauliku, sadašnjem predstojniku Zagrebačke Crkve i njegovim kasnijim nasljednicima snagom napred spomenutog Apostolskog autoriteta podjeljujemo i dopuštamo pravo imena, naslova, časti te vršiti pravomoćje, predsjedništvo i autoritet».

U Pečatnici se navodi da nadbiskup Haulik zatraži palij od Sv. Stolice. «Metropolita je obvezan u roku do tri mjeseca, pošto je primio biskupsko posvećenje, i ako je već bio posvećen, nakon kanonskog povjeravanja, zatražiti osobno ili preko zastupnika palij od rimskog Prvosvećenika, kojim se označuje vlast koju metropolita u zajedništvu s Rimskom Crkvom po pravu ima u svojoj pokrajini»

Palij

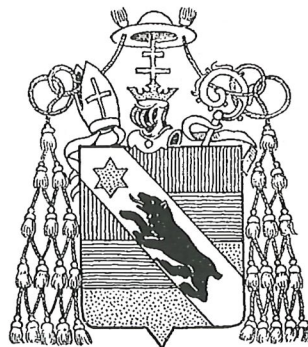
Metropolitanski križ je nadbiskup Haulik dao izraditi u Beču s natpisom: »Prvi zagrebački nadbiskup Juraj sebi i svojim nasljednicima, godine od Otkupljenja 1853.« Novi pečatnjak s nadbiskupijskim grbom ima natpis: »Georgius Haulik de Varallya Dei et Apost. sed. gratia archiepiscopus Zagrabienensis«. Četiri godine kasnije, 1856., dao je izraditi novi pečatnjak s kardinalskim grbom i natpisom: »Cardinalis Georgius Haulik de Varallya Dei et Apost. gratia Archiepiscopus Zagrabienensis«.

U nastavku se daju upute za ustanove kao i sve pojedinosti tako da budu u skladu s važećim crkvenim propisima.

Jednakom se pravnom snagom tijekom uzdignuća Zagrebačke biskupije u Nadbiskupiju uzdiže i Zagrebački stolni kaptol u Prvostolni, dovodeći s tim u svezu naslovnik (titular) zagrebačke prvostolnice. »Da bi ovime položaj i stupanj Zagrebačkog kaptola dobio u novim okolnostima primjereni ukras i razvoj, tako Mi kanonski uzdižemo, istim Apostolskim autoritetom, za sva vremena, prema predhodnom uklanjanju naslovnika prvostolnice odmah i prema novom ustrojstvu onog kolegija na stupanj, naslov i dostojanstvo Metropolitanskog kaptola s uobičajenim troškovima i uredima, dostojanstvima, stupnjevima časti, zaslugama, dopuštenjima, znakovljem i povlasticama, kao i u odnosu na službe, prava i zasluge ostaju u prijašnjem statusu, tako da se sve svede na stupanj odnosa

dušobrižništva, da se skrbi i točno obdržava kao i na raniji način, a odsada se to promatra, kako smo Mi prema tome ustrojili Metropolitanski kaptol s obzirom na novi status, u svrhu novog vodstva, podjeljujemo ovlaštenje da se kaptolski Statuti, urede i preoblikuju dekreti ili se nanovo sastave, koji se zatim trebaju u cijelosti uskladiti prema svetom kanonskom i Apostolskom izdanju i sankciji ekumenskog Tridentinskog sabora, a trebaju biti preispitani i odobreni od zagrebačkog Nadbiskupa Metropolitane da bi postigli snagu i djelotvornu moć jednog kanonskog zakona«.

Dalje se daju konkretne upute za jamstvo savjesnog obavljanja »bogosluzja u metropolitanskoj crkvi i u marnom ispunjavanju ostalih crkvenih dužnosti na veću slavu Božju i na duhovnu izgradnju vjernika«.

Grb nadbiskupa Haulika

Pečat Prvostolnog kaptola

Prelazeći na druge upute ponovno se naglašava da se »ovo ustrojilo za utjehu Hrvatsko-Slavonskog stanovništva i za unapređivanje i ures katoličke vjere«. Osim još nekih praktičnih savjeta Kaptola, tekst Pečatnice nastavlja, da se bez jedne daljnje pečatnice i sličnog dokumenta sve navedeno održava istim Apostolskim autoritetom te se dekretira »ovo Pismo i sve što se u njemu sadrži, vrijedi i djelotvorno važi za uvijek i za sva vremena, tako da postigne i sačuva svoju potpunu i cjelovitu djelotvornost«. Ista rečenica nastavlja dalje s pravnom težinom i svečanim proglasom valjanosti i nepovredivosti ovog Dokumenta.

U istoj Pečatnici bio je ovlašten apostolski nuncij u Beču, Michele Viale Prela (1700.-1860.) koji je u ožujku 1853. godine imenovan kardinalom, da provede uzdignuće Zagrebačke biskupije u Nadbiskupiju. On je zatražio posebne odredbe prema kojima se obavlja takav čin i ponovno je podsjetio na uzajamnu vjernost i ljubav Hrvata prema Sv. Stolici.

USTOLIČENJE PRVOG ZAGREBAČKOG NADBISKUPA JURJA HAULIKA

Čin uzdignuća Zagrebačke biskupije u Hrvatsko-Slavonsku crkvenu pokrajinu i Zagrebačku nadbiskupiju-metropoliju obavljen je 8. svibnja 1863. godine u slavljenici-prvostolnici uz asistenciju biskupa sufragana, kanonika i svećenstva.

U organizaciji glavne svečanosti veoma veliku i značajnu ulogu imao je ban Josip Jelačić, koji je sudjelovao u cijelom dugotrajnom procesu. Za njega je bio tadašnji apostolski nuncij, kardinal Michele Viale Prela, zatražio papinsko odlikovanje: »Veliki križ Reda sv. Grgura«.

Uz druge predstavnike Hrvatskog naroda i svih staleža, isticalo se mnoštvo vjernika u šarolikosti odora i narodnih nošnji.

Protokolom je sve bilo točno utvrđeno i svečanost je započela pozdravnim govorom (na latinskom jeziku) apostolskog nuncija kardinala M. Viale Prela. Ponovno je istaknuo odlike Hrvatskog naroda i vjernost Katoličkoj Crkvi i Svetoj Stolici: »Zato sam veoma radostan, da vam u ovaj sretni dan i svečani dan

Svečanost uzdignuća nadbiskupije i nadbiskupova ustoličenja

Haulikova medalja

smijem progovoriti barem malo riječi..., te vam čestitati, što ste sačuvali u srcima svojim nepovrijeđenu katoličku vjeru, i što ste, odbacivši novotarije i pogubne bludnje uvijek u sebi sačuvali čast, pokazali se pravim i vjernim sinovima Katoličke Crkve». Iza njegovog govora pročitana je pečatnica «UBI PRIMUM PLACUIT»,

Nakon toga je u svom govoru nadbiskup metropolit Juraj Haulik dao povijesni pregled ovog događaja te je naglasio: »Zagrebački se biskupi nisu plašili nikakve brige, nikakvih napora, nikakvih troškova, da im ljubljena zaručnica katedrala svuče sa sebe crninu pa da se svečano okiti. I zaista darežljivošću svojih biskupa i mnogih kanonika, naša je crkva opet stavljena u časno stanje, koje sada pokazuje i koje mnogi pa i stranci običavaju promatrati sa živim osjećajem dopadljivosti. U svemu tome mi se čini čudno, da je ona nakon tolikih, tako različitih i gorkih haranja i kroz tako dugo vrijeme potrebno da se od njezinog klesanog kamena sagradi ta njezina veličina i skladni oblik svih njezinih dijelova. No kakova su dosad tijekom tolikog vremena ovu našu crkvu zapala odlikovanja i časti, nijedno od njih, dapače ni svih zajedno nisu tolike vrijednosti, da se mogu prisposobiti sa svim onim, što joj donosi svečanost današnjeg dana. Danas to dobiva ime i dostojanstvo metropolitanske crkve«.

Prvi zagrebački Nadbiskup Metropolita je zato nastavio svoj govor zahvaljivanjem Bogu za taj događaj. Iza toga je klečeći položio vjeroispovijest vjernosti. Na kraju svečanosti podijelio je blagoslov s novim metropolitanskim križem. Svečani Te Deum, pojačan svečanim trenutkom, otpjevao je Zbor zagrebačkih glazbenika.

Uzdignuće Zagrebačke biskupije u Nadbiskupiju dar je Sv. Oca, bl. Pija IX Hrvatskom narodu. To su svečano i oduševljeno izrazili pa je to bio blagdan cijele Hrvatske i cijelog Zagreba.

U Zagrebu je ustoličenje nadbiskupa Haulika bilo izraženo obnovljenom, urešenom i okićenom prvostolnicom, nadbiskupskim dvorom, okićenim prozorima po kućama i zgradama te navečer bakljadom po zagrebačkim ulicama.

Srebrene posudice za Sv. Ulje kardinala Haulika

Tom prigodom je apostolski nuncij posjetio i urešeni Maksimir, čije su litografske snimke zajedno s drugim znamenitostima Zagreba bile i zahvalnice s jubilarnom spomenicom. Na licu spomenice nalazi se lik stare zagrebačke katedrale i natpis: *Ecclesia cathedralis Zagrabiensis*. Na naličju je zapisano: *Deo. o. maximo/ Augusto Francisco Josepho. I/ Regnor. Dalm. Croat.et.Slavon./ Pervetustis. votis. benigno. annvente / Ecclesia. Catedr. Zagrabiensis / Avthoritate, Apostolica / Pii.PP.IX. / In. Metropolitanam. evecta./ Anno. Rep. Sal. MDCCCLIII/ Primo Arch episcopo/ Georgio. Haulik. de. Varallya.*

Nadbiskup Haulik ju je zajedno s litografskim razglednicama tadašnjeg Zagreba darovao i Sv. Ocu Piju IX i suradnicima kao i caru Franji Josipu i suradnicima koji su radili na postupku uzdignuća na Nadbiskupiju.

Svečanost se dalje nastavila u Narodnom kazalištu, gdje su dobrovoljci izveli dramu u tri čina «Gozba» od Lj. Vukotinovića.

Svečanost i danas odjekuje katedralnim prostorima stihovima:

*Jur Sbor v Hram gre, s velikog oltara
Pozdrav glasi jasnog Kardinala,
Kom prabiskup mило odgovara
V ime svoje i puka harna,
Tisuch svetjah sa trinaeast oltara
I zlatjanih krasi sa lustarah,
V kadilnicah tamjan se uzgara
i Kardinal Duklu jur otvara.
Čita Bullu Otca Pape Svetog
Balgostivog Piusa Devetog
Usluge se puka nasheg vernog
Navodiju hervatsko-slavonskog.*

KARDINAL JURAJ HAULIK PRVI ZAGREBAČKI NADBISKUP I METROPOLITA

Kardinal Juraj Haulik

Uzdignuće Zagrebačke biskupije u Hrvatsko-Slavonsku crkvenu pokrajinu i Nadbiskupiju-Metropoliju bio je jedinstven događaj dugog trajanja od njenog osnutka 1094. godine. Time se potvrdilo da je Hrvatska uvijek vjerna Kristu i Sv. Petru, bedem kršćanstva, mjesto gdje su dolazili uvijek uzorni biskupi ali i kao mjesto «praktikum» odakle su do svečanog uzdignuća u Nadbiskupiju mnogi uzorni biskupi bili zatim premješteni na nadbiskupske stolice drugih nadbiskupija.

O prvom je zagrebačkom nadbiskupu s pravom dosta pisano u svim povijesnim knjigama. Zorno je prikazan njegov lik u živopisnoj knjizi koju je napisao dr. V. Deželić (1929.) i dr. No, o njemu samom govore najviše njegova djela trajne vrijednosti.

Kardinal Juraj Haulik rodio se 30. travnja 1788. godine u Trnavi u Slovačkoj. Otac mu je bio gospodarski službenik na tamošnjem imanju Ostrogonske nadbiskupije. Obitelj se preselila u Ostrogon gdje je i mladi Juraj pohađao školu. Budući da je bio premlad da stupi u

sjemenište godinu dana je boravio kao dobrovoljni vježbenik gospodarskog ureda nadbiskupskih dobara u Ostrogonu, a 1805. je bio primljen u Trnavsko sjemenište, odakle je poslan u Bečki zavod Pazmaneum gdje je studirao teologiju.

Godine 1809. je bio Pazmaneum zatvoren u strahu pred francuskom invazijom. Tako je Juraj dvije godine proboravio u rodnoj kući u Trnavi polažući ispite.

Za svećenika je zaređen 1811. godine i Mladu Misu je slavio u uršulinskoj crkvi u Trnavi. Kratko vrijeme je bio kapelan u Komoranu, a zatim je poslan u Budimski vikarijat kao arhivar i tajnik, gdje je 1819. godine i doktorirao. Godine 1820. postao je tajnik ostrogonskom nadbiskupu Rudnayu, a 1825. godine ostrogonski kanonik. U tom razdoblju mu je umrla majka Klara rođ. Repkaj, a tri godine iza toga i otac. Nadvojvoda Palatin imenovao ga je 1828. godine članom kraljevskog izaslanstva u Pešti, a 1830. godine savjetnikom Ugarskoga namjesničkog vijeća i naslovnim biskupom.

Godine 1832. postao je dvorski savjetnik i referent kraljevske ugarske kancelarije u Beču. Te godine bio je imenovan zagrebačkim kanonikom prepozitom i priorom vranskim, ali je i dalje ostao u svojoj službi u Beču. Nakon smrti biskupa A. Alagovića 1837. godine imenovan je zagrebačkim biskupom. Za biskupa ga je posvetio apostolski nuncij Altieri u Beču 10. prosinca 1837. godine, a ustoličen je za zagrebačkog biskupa 8. siječnja 1838. godine.

1838. i 1845. imenovan je banskim namjesnikom. Tu je službu vršio osam godina uz mnogo truda i napora. Hrvatsku je smatrao svojom domovinom te je svim silama branio njezina prava i interese. Njegovim nastojanjem i ugledom uveden je hrvatski jezik u školama i uredima, osnovana je Matica ilirska itd...

Nastojanjem biskupa Haulika 1841. godine osnovano je u Zagrebu Gospodarsko dru-

tvo. Iste godine 24. XI. predsjedao je glavnoj skupštini i velikim darovima obdario to društvo. Njegovom brigom i troškovima uređen je i po imenu biskupa Maksimilijanu Vrhovca prozvan perivoj Maksimir (prije se zvao Jurjaves). Isto tako njegovim zalaganjem i zaslugom osnovana je 1847. godine u Zagrebu učiteljska škola.

Za sebe i svoju bližu rodbinu dobio je 1843. godine plemićki list s naslovom «Varaljski». Godine 1845. je bio banski namjesnik, kada je i započeo u Hrvatskom saboru s namdom na uzdignuće Zagrebačke biskupije na Nadbiskupiju-Metropoliju.

Nadgrobní spomenik kardilana Jurja Haulika

1845. godine je doveo u Zagreb časne sestre milosrdnice. Za osnutak njihova zavoda dao je 200.000 forinti. Sestre su u svom zavodu otvorile školu i bolnicu.

Sv. Stolica ga je imenovala kardinalom 16. lipnja 1856. «Sub titulo ss. Quirici et Jullitae», čime je potvrdila sva njegova nastojanja oko napredovanja Zagrebačke Nadbiskupije-Metropolije. Godine 1859. odlikovan je velekrížem Stjepanovog reda, a prije toga i velekrížem Leopoldovog reda. Za vrijeme svoga 58-godišnjeg svećeništva i 32-godišnje biskupske i nadbiskupske službe djelovao je neumorno na crkvenom, kulturnom, gospodarskom, zdravstvenom i društvenom polju, o čemu i danas govore njegova djela u Zagrebu..

Nadbiskup Haulik je uredio zagrebačku katedralu izradivši nove vitraje u svetištu, s kipovima uz prozore, dao je izraditi novi oltar (koji je u potresu 1880. godine posve zdrobljen), dao je izraditi nove orgulje, koje po kvaliteti zvuka spadaju među četiri najkvalitetnije orgulje na svijetu, nabavio je nove lustere, dao je prelati veliko zvono te nabavio crkveno posuđe, nabavio je novi «Božji grob». Pomagao je i druge crkve u svojoj i u susjednim biskupijama.

1868. godine kardinal Haulik je osnovao Društvo sv. Jeronima u Zagrebu. Općenito je podupirao svako hrvatsko kulturno nastojanje, osobito književnost. Dijelio je rado siromasima i svim dobrotvornim i kulturnim ustanovama. Izdao je 7 knjiga svojih propovijedi i poslanica.

Od 21. svibnja 1839. godine, kad se Haulik prvi puta pojavio u Hrvatskom saboru, otvorivši tadanje njegovo zasjedanje, postao je jedna od glavnih osobnosti tadašnjega života Hrvatske. Sve težnje hrvatskog narodnog preporoda u Saboru su došle do izražaja ili ostvarenja upravo onda kada je Haulik u službi banskog namjesnika stajao na čelu Hrvatskog Sabora.

Kruna tih težnji bila je proglašenje hrvatskog jezika za službeni jezik u cijelom hrvatskom javnom životu, koje je ozakonjeno na saborskoj sjednici 23. listopada 1847. godine pod Haulikovim predsjedanjem. Jedan od važnih razloga prigodom procesa uzdignuća Zagrebačke biskupije u Nadbiskupiju-Metropoliju, koji se neprestano ponavljao, je uvađanje hrvatskog jezika u javni život.

Novo razdoblje u crkvenom životu započelo je osnivanjem tjednika «Katolički list» 1849. godine. Prvi urednik mu je bio zagrebački kanonik Stjepan Moyses, koji je u ime nadbiskupa Haulika od 1849. godine službeno radio na uzdignuću Zagrebačke nadbiskupije. S. Moyses je kasnije imenovan za biskupa u Banskoj Bistrici ali je i dalje sudjelovao s hrvatskim preporoditeljima i Katolički list dalje potpomagao.

Do službenog ustanovljenja nove Hrvatsko-Slavonske crkvene pokrajine uzdignućem Zagrebačke biskupije na Nadbiskupiju-Metropoliju došlo je skladnim radom svih tadašnjih crkvenih i društvenih ustanova pod strpljivim i nenametljivim vodstvom zagrebačkog biskupa Jurja Haulika i zauzimanjem hrvatskog bana Josipa grofa Jelačića.

Kardinal Juraj Haulik je umro 11. svibnja 1869. godine i pokopan u zagrebačkoj prvo-

stolnici. Godine 1887. kipar I. Rendić izradio je mramorno poprsje u čije postolje su 1982. godine pohranjeni i njegovi posmrtni ostaci. Brončani odljev istog poprsja prelio je 1995. godine ak. kipar J. Stipeč a nalazi se u sklopu bolnice «Sestara Milosrdnica» u Zagrebu.

Osim njegova grba na poprsju je i stih, vjerojatno kanonika Milašinovića:

*Ingens vir fama rebusque, ingentior actis
Cujus Romana decus purpura grande fuit,
Eximia praesul virtute Georgius Haulik
Immortalis, habet corporis hic requiem.
11. Maji 1869.*

U slobodnom prijevodu glasi:

*Velik muž glasom i činom, još veći djelima
bio je urešen rimskim grimiznim ornatom,
Izvrstan vođa kreposni Juraj Haulik
Besmrtnan, ovdje u miru počiva.*

Pogled na oltar sv. Ladislava, poprsje bana Jelačića i spomenik kardinala Haulika

Dr Zorislav Horvat

Karl Weiss: DER DOM ZU AGRAM

Neka mi bude oprošteno što ću ove napomene o djelcu Karla Weissa «Der Dom zu Agram» započeti Ivanom Krstiteljem Kukuljevićem Sackcinskim: on je prvi opisao prvostolnu crkvu zagrebačku «s gledišta povijestnice, umjetnosti i starinah» te ju publicirao već 1856. god. Njegova briga za hrvatske spomenike, uz Sabljara, V. Andrića i druge, bila je pionirski poduhvat, koji je tek tražio svoje izlaze i izraze. Nekako u to doba, počeo je u Beču izlaziti časopis za zaštitu spomenika kulture – «Mitteilungen der Kaiserl.-Königl. Central-Kommission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale», i Kukuljević se osjetio ponukanim angažirati urednika ovog časopisa Karla Weissa da opiše i snimi te u «Mitteilungen der K. K. Central-Kommission...» publicira članak o zagrebačkoj katedrali. Članak je

ugledao svjetlo dana 1858., u dva dijela, u brojevima za mjesec rujan i listopad. Ovaj je članak istodobno objavljen i kao separat, kao omanja knjižica, koja u potpunosti prenosi Weissov članak iz «Mitteilungen». Potrebno je napomenuti da je arhitekt J. Lippert članak ilustrirao snimcima detalja u naravi, koji su tim vrijedniji, baš kao i Weissov tekst, što ocrtavaju stanje katedrale prije potresa 1880., odnosno prije Bolléove regotizacije nakon toga.

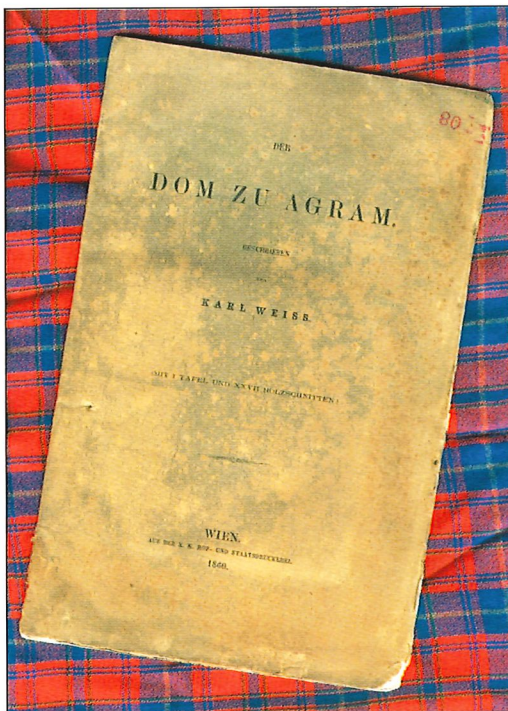
Ovim Weissovim člankom i popratnim ilustracijama, Zagreb i Hrvatska dobili su prvorazredni materijal, u doba kad je povijest umjetnosti još bila u nastajanju, dobivena je dokumentacija, koja je danas itekako vrijedna. U ono doba nije mnogo objekata bilo opisano na ovakav način.

K. Weiss svoj opis katedrale dijeli na pet poglavlja:

- Uvod
- I - Povijest katedrale
- II - Opis građevine
- III - Uređenje i ukrasi katedrale
- IV - Riznica katedrale

Ovom prigodom redakcija «Naše katedrale» daje prijevod na hrvatski prva dva poglavlja Weissova članka – Uvod i I – Povijest katedrale, dok će prijevod II – IV poglavlja biti objavljen u slijedećim brojevima «Naše katedrale».

Sam Karl Weiss priznaje da je I. K. Kukuljević prvi pisao o katedrali u Zagrebu, ali i da mu je dan prijevod ovog djela na njemački jezik, te izrazio želju da se katedrala i arhitektonski snimi. Usporede li se uvodni i povijesni dio Weissova članka s odgovarajućim dijelovima Kukuljevićeve knjižice «Prvostolna crkva Zagrebačka», vidi se da su identični, iako se ne može reći «od riječi do riječi»: očito je da je Weiss u svoja prva dva poglavlja uključio Kukuljevićev njemački prijevod¹. To uostalom ne treba čuditi, jer u to doba nije bilo ljudi,

Izgled knjige K. Weissa

koji bi o povijesti Hrvatske znali više od Kukuljevića, a pogotovo je nije poznavao Weiss.

Prijevod naše kolegice Zrnke Oštrić, članice «Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale», nije identičan Kukuljevićevom hrvatskom tekstu, jer kad je ona počela s prijevodom, ova sveza s Kukuljevićem još nije bila jasna. Z. Oštrić je prevela Weissov tekst pouzdavajući se u svoje snage, i ona je taj posao dobro obavila.

Povijest katedrale kod Weissa, koja je u stvari Kukuljevićeva, temelji se na njegovu poznavanju listina i rukopisa u Nadbiskupskom arhivu: treba se prisjetiti, da sredinom 19. st. još nema obrađenih i tiskanih izvora, istraživanja, monografija, pregleda umjetnosti itd. Bio je to pionirski rad s točnim podacima, jer baziraju se na izvornim tekstovima, ali i s ponekim netočnim zaključkom glede nastajanja katedrale i slijeda gradnje, no to naravno ne umanjuje vrijednost Kukuljevićeva rada. Uloga biskupa Timoteja (1263.-1287.) je pravilno procijenjena, dok se biskupu Augustinu Kažotiću (1303.-1322.) pripisuju i dijelovi gradnje, koji nisu građeni u njegovo doba, ali se zato preskače nekoliko biskupa-graditelja, spomenimo možda najznačajnijeg – Eberharda (1397.-1406., 1410.-1419.). Kukuljeviću-Weissu je poznato da je u doba biskupa Osvalda Tuza (1466.-1499.) nastavljena gradnja katedrale i ukrašeno svetište, no njemu se također pripisuje – krivo – i presvođenje broda, koje je ipak izvedeno u doba biskupa Luke Baratina (1500.-1510.).

U doba biskupa Šimuna Erdödija (1518.-1543.), katedrala je okružena utverdama protiv Turaka, ali su utvrde poslužile za obranu u građanskom ratu 1529., prigodom sukoba pristaša kralja I. Zapolje i Ferdinanda Habsburškog². Tom je prigodom stradala i katedrala, i to teško. Dalji je opis događaja oko katedrale manje-više točan, jer je iz kasnijeg doba sačuvano više pisanih podataka. Katedrala se popravlja od ratnih šteta iz 1529. tek krajem, 16. st. a dovršava izgradnja južna zvonika i obnavlja zapadni portal tek sredinom 17. st.

po majstoru Hansu Albertalu. Tu i staje povijesni opis događaja oko katedrale kod Weissa, ali i Kukuljevića.

Recimo još par riječi o Karlu Weissu (Beč, 13. 2. 1826. - 23. 12. 1895.)³: studirao je filozofiju u Beču, uređivao je časopis «Mittei-

Maska 14/15 st.

lungen der kaiserl. königl. Central-Kommission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale», te je pisao više radova o povijesti i umjetnosti Beča i drugih mjesta po Austrijskoj carevini. Napominjem još, da je Weiss članak o katedrali napisao kao relativno mlad čovjek – mogao je 1859. imati 33 godine...

Zainteresirani čitatelji mogu detaljniji opis današnje katedrale i popis važnije literature naći u knjizi autorica Ane Deanović i Željke Čorak: «Zagrebačka katedrala», Zagreb 1988, a naravno i u starijim brojevima časopisa «Naša katedrala».

Napomene:

1. Obzirom da nam nije poznat original Kukuljevićeva prijevoda na njemački, tu smo tek na pretpostavkama, no sličnost Kukuljevićeva i Weissovog teksta je očita.
2. Vidi «Naša katedrala», 1/1998.
3. Podaci prema: Enciklopedija likovnih umjetnosti, IV/1966, natuknica Weiss, Karl.

Karl Weiss:

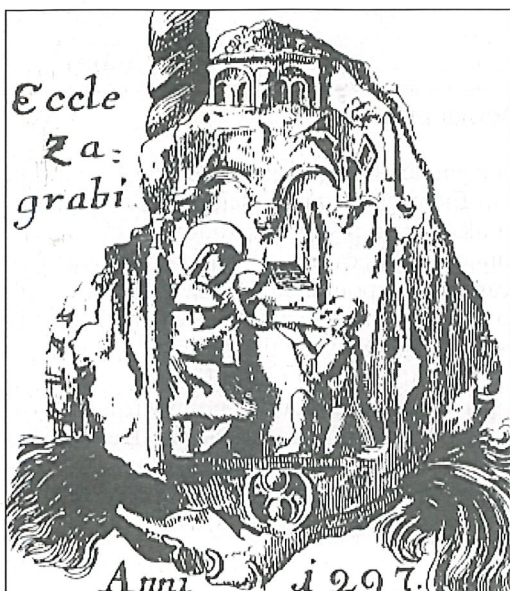
ZAGREBAČKA KATEDRALA

Beč, 1860.

Prevela Zrnka Oštrić

U velikoj i lijepoj zemlji južnih Slavena stajali su nekada veličanstveni spomenici kulture, koji se sada mogu prepoznati samo kao rijetki ostaci. Posebno nesretni bili su sa svojim srednjevjekovnim spomenicima današnja Hrvatska, Slavonija i Bosna, a samo Dalmacija kao nekadašnje središte političkog i duhovnog života može još pokazati više interesantnih i veličanstvenih građevina iz tog vremena.

Timotejeva katedrala na pečatu Prvostolnog kaptola

Azijatski barbari, koji su sa hordama raznih divljih naroda kroz Hrvatsku kao kroz velika vrata časom na istoku, časom na zapadu preplavljivali zemlje rimskog i bizantskog carstva, savnili su sa zemljom velike gradove Sisciju, Sirmij i Salonu s njihovim raskošnim građevinama. Veličanstvene katedrale Krbavske i Modruške biskupije s predivnim tvrđim gradovima kod Udbine i Modruša leže sada u prašini. Za katedrale mjesta gdje su stajale. Od crkvi viteza Templara i Ivanovaca iz Glogovnice i Čazme, kao i od veličanstvenih

gotičkih samostana u Bijeloj, Dobroj kući i Topuskom vide se samo ruine, pored stotina starih gorskih burgova, koji su razoreni i uništeni od neprijateljske ruke i to najčešće od Turaka.

Jedina, veća i značajnija srednjevjekovna građevina, koja je ostala u Hrvatskoj pored nekoliko lijepih crkvenih zdanja uz obalu, je zagrebačka katedrala. S pravom su Hrvati ponosni na ovaj spomenik, jer to nije samo svjedok sretne i žalosne sudbine njihove zemlje, nego je to i arhitektonska pojava koja odaje slavni pečat, da i srednjevjekovna Hrvatska, unatoč tome što je bila izložena neprijateljskim upadima azijskih barbara, nije bila daleko onom veličanstvenom umjetničkom životu zapadne Evrope.

Bilo je malo ugarskih kraljeva, još manje hercega, banova ili poznatih ljudi iz zemlje, koji nisu posjetili tu crkvu. Mnogi velikani i časni ljudi miruju stoga ovdje, a poznati slavenski umjetnici dali su prilog svoga talenta.

U tim prostorima su u svim vremenima bili pozdravljani kraljevi, uvadani banovi, i ustoličavani biskupi i nadbiskup. Ovdje su se okupljali pri svakoj svečanosti prilici velikani i plemići Hrvatske. Tu je zahvaljivao ponizni puk Svemogućemu za u mnogim bitkama izvojevane pobjede nad neprijateljem, kao i oslobođenje iz mnogostrukih nesreća i nevolja.

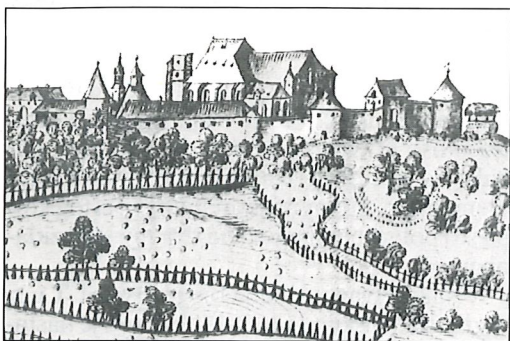
Prva je na Zagrebačku katedralu, s bližim atributima upozorila uprava Južnoslavenskog društva za povijest i starine i konzervator za Hrvatsku, gospodin Ivan Kukuljević-Sakcinski u svojem djelu o povijesti i crkvenom blagu, koje je publicirano 1856. u Zagrebu na narodnom jeziku. On mi je dobrostivo poslao u rukopisu prijevod na njemačkom jeziku i izrazio pritom želju da se upriliči sveobuhvatni snimak katedrale. U ljetu 1858. su po nalogu Austrougarske centralne komisije bili izrađeni prema mogućnosti točni i instruktivni crteži katedrale, od strane arhitekta gospodina J. Lipperta i provedena su tom prigodom ispitivanja građevinskog stanja crk-

ve. Njegova visost prečasni gospodin kardinal i nadbiskup zagrebački pozdravio je ovaj poduhvat sa živim zanimanjem i podržavao je arhitekta i mene u izvedbi naših radova za vrijeme našeg boravka u Zagrebu.

POVIJEST

O povijesti biskupije i zagrebačke katedrale sadržavalo je navedeno djelo gospodina Kukuljevića slijedeće podatke:

Oko godina 1091.-1095., osnovao je prvi ugarsko-hrvatski kralj, sveti Ladislav u današnjoj Hrvatskoj Zagrebačku biskupiju. Za vremena hrvatskih vladara pripadala je ista najprije sisačkoj biskupiji, kasnije pod Kninom i u nadupravi splitske nadbiskupije.

Stara katedrala

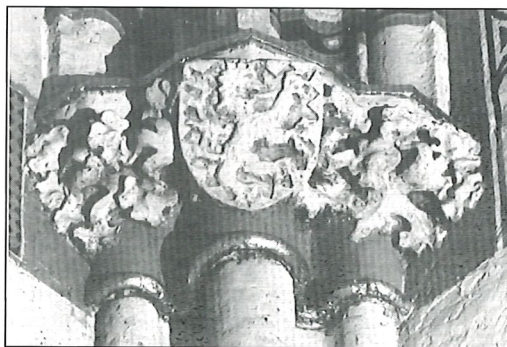
U isto vrijeme kad je kralj Ladislav osnovao biskupiju, sagradio je također, prema svjedočanstvu vjerodostojnih povelja, u Zagrebu samostan za biskupa i uz to također crkvu, jer se prema kršćanskom shvaćanju nije moglo zamisliti samostan bez crkve. Da li je ta crkva za vrijeme vladavine svetoga Ladislava bila sasvim izgrađena i isto tako velika kao današnja, ne može se znati sa sigurnošću, i samo je poznato da je kralj Andrija II. tek 1217. godine na zamolbu biskupa i zagrebačkog kapitola, dao posvetiti zagrebačku katedralu u znak štovanja svetog Stjepana, kao što je to potvrđeno u postojećoj povelji sa riječima: *"cum Ecclesiam per venerabiles Episcopos dedicari fecissemus"*. I o tome, je li crkva svetog Ladislava sagrađena na istom mjestu, gdje je današnja katedrala, mišljenja su proturječna; Kukuljević vjeruje da ne griješi, kada pretpostavlja, da je gradnja crkve svetog Ladislava stajala na mjestu današnje crkve.

Početak 1242. godine naišli su Tatari progoneći kralja Belu IV. u tada još neutvrđen grad Zagreb, pri čemu su pored drugih građevina razorili i biskupsku crkvu i opljačkali je, kako potvrđuje više povelja. Ipak nije vjerojatno da su Tatari srušili sve crkvene zidove, jer za to nisu imali vremena, obzirom da su istovremeno progonili kralja Belu i njegove pristalice sve do Jadranskog mora, gdje su kako kaže predaja bili potučeni na Grobničkom polju kod Rijeke.

Kad se tadašnji zagrebački biskup Stjepan II. nakon povlačenja Tatara vratio sa kraljem Belom IV. i zatekao katedralu razorenu, sagradio je prema svjedočenju kanonika Kovačevića pokraj, za svoje potrebe, malu kapelu u čast svetog Stjepana, mučenika, ali je istovremeno započeo i s obnovom biskupske crkve.

Nakon toga je zagrebački biskup Timotej oko godine 1272. poduzeo o vlastitom značajnom trošku određena poboljšanja, što proizlazi iz jedne povelje kralja Stjepana V, čime je on potvrdio godine 1272. zagrebačkoj katedrali dodijeljenu zlatnu bulu od kralja Andrije II. U toj povelji stoji: *"Attendentes nihilominus piis considerationis oculis devotionem venerabilis patris Timothei Episcopi Zagrebiensis, opere mirifico et sumptuoso, quasi dissolutam in suo corpore, in primo fundamento ipsam Zagrebiensem ecclesiam reparantis, ut in eo innocentiam vitae, amorem domus Dei et dispensationem in rebus ecclesiasticis providam, ut ipsius ecclesiae sibi credite restauratio fatetur."* (T. Kovačević Msc.)

Prema svjedočenju rukopisa kanonika Tome Marnavića i Tome Kovačevića ukrašavao je i biskup Timotej crkvene zidove koje

Grb biskupa Eberharda na kapitelu - 15. st.

je izgradio ili restaurirao sa svojim grbom, a to je vjerojatno mogao biti lav koji stoji na stražnjim nogama, kao što ga se nalazi na sjevernim, zapadnim i južnim vanjskim zidovima crkve i u unutarnjim na konzolama pilastera, na kojima su stajala pozlaćena poprsja svetaca.

Izgleda da je zagreb. katedrala već u prvim godinama svoga novog oblikovanja pretrpjela velike štete za vrijeme ratova kraljeva Stjepana V i Vladislava III s Otokarom češkim, kad su trupe Otokara štajerskog prodirale prema Zagrebu, nemoćne osvojiti utvrđeni gornji grad, razorile su kaptolsku stranu i cijeli prostor oko katedrale, na kojem se nalazila i banska palača¹.

Nakon smrti biskupa Timoteja (4. travnja 1287.) nastavio je sveti Augustin Kažotić (Gazotti), biskup zagrebački, izgradnju katedralne crkve; ne znamo točno da li o svom vlastitom ili o trošku kralja Karla Roberta, koji je svoj ugarski prijesto mogao zahvaliti u najmanju ruku nastojanjima toga biskupa. Ako se ne varamo, onaj je grb, koji se nalazi pored dva druga grba na povišenom mjestu u prednjem dijelu crkve i predstavlja pet ljljana i tri rijeke, u svakom slučaju grb kuće Anjou; ipak ne može se sa sigurnosti utvrditi, da li on potječe od kralja Karla Roberta, koji je prigodom svojeg prvog dolaska u Ugarsku poslije posjetio i Zagreb, ili od njegovog sina Ljudevita I., koji je također opetovano dolazio u Zagreb, ili konačno od Stjepana, jednog mlađeg sina Karla Roberta, koji je kao herceg cijele Slavonije, Hrvatske i Dalmacije imao svoje sjedište u Zagrebu, godine 1353. potvrdio sva prava i privilegije katedralnoj crkvi i godine 1355. u istoj crkvi bio sahranjen.

Nakon blaženoga Augustina bio je to zagrebački biskup Ivan IV Alben godine 1420.-1433., koji je doprinio povećanju katedrale. On je nakon smrti ostavio u tu svrhu 1500 fl. u zlatu, zajedno sa polovicom tvrđave Kamengrad (Kovar) i gradom *Koprivnicom* ("Kopreiniz"), koju je on dobio kao zalog od kralja Sigismunda za 7000 maraka u zlatu².

Zaglavni kamen 13. st.

Za Ivanov račun gradilo se na tadašnjem crkvenom tornju, i to u visini gdje se u unutrašnjosti crkve vidi njegov kameni grb; nadalje na sjevernoj strani šesti kontrafor istovremeno sa zidom između petog i šestog stupa što potvrđuju njegovi na dva mjesta uzidani grbovi.

Nakon Ivana Albena bio je Oswald Tuž, zagrebački biskup (1466.-1499.), koji je nastavio izgradnju i restauraciju stolne crkve, i za to upotrebio veliku sumu novca. Ne bi bilo nevjerovatno, da je on obnovio cijeli sadašnji prezbiterij, jer se na njegovim stupovima još sada nalaze tri njegova grba sa starougarskim.

U tome oko godine 1485. završenom prezbiteriju postavio je biskup Oswald 1489. godine, na istom mjestu gdje sada stoji nadbiskupsko sjedalo, jedan veličanstveni oltar. (Biskup Benedikt Vinković, koji je u XVI st. proputovao Austriju, Štajersku, Sedmogradsku i Ugarsku izjavio je da u pogledu veličanstvenosti i skupocjenosti nije nigdje našao sličan oltar). Osvaldova namjera bila je izgraditi cijeli svod glavne lađe, kao i dva nedovršena tornja. U tu svrhu, budući nije imao dovoljno

¹ O tome razaranju govori kralj Vladislav u svojoj povelji iz godine 1284, u kojoj je biskupu Timoteju poklonio ono mjesto na kojem je stajao spomenuti dvorac: Quod cum fundus existens ante ecclesiam Sancti Regis cathedrum, in quo Bani Slavonie aliquando ex permissione Episcopi Zagrebiensis domos et descensum habere consuervant, fuerit

² Nakon smrti Ivana oduzeo je njegov brat Rudolf Alben Medvedgradski polovinu tih gradova nasilno, zbog čega je Zagrebački kaptol godine 1434. protiv njega morao povesti proces, za čije je provođenje kralj Sigismund pismeno zadužio bana Hermanna Celjskog. Acta Antiqua Capituli Zagreb, Fasc. 2. Nr. 30.

radnika, zatražio je napismeno 16. listopada 1495. od zagrebačkog kaptola, da mu se pomogne sa vlastitim podanicima³. Obzirom da ga je nedugo za tim dostigla smrt, u svojoj oporuci je ostavio 10. 000 fl. za izgradnju i dovršenje katedrale⁴

Osim toga ostavio je biskup Osvald, prema dopisu prepozita zagrebačke katedrale dr. Andrije, koji je od 1540. g. bio prepozit Esztergona, daljnjih sedam tisuća guldena samo za izgradnju obaju tornjeva na glavnom pročelju.

U 1500. g. dodijelio je kralj Vladislav, Osvaldovu nasljedniku, biskupu Luki zadatak restaurirati i urediti ne samo crkvu, nego i biskupsku palaču; istovremeno je zadužio Kaptol da navedenom biskupu odmah uruči od Osvalda ostavljenih 10 000 fl (Krčelić p. 42). Biskup Luka je međutim upotrijebio jed-

nu polovicu od Osvalda ostavljenih 10 000 fl za kupnju kaštela Svibovac za čazmanski zborni kaptol i samo drugu polovicu (u godinama 1503.-1509.), za dovršenje svoda i postavljanje empora, koje odjeljuju svetište od ostalog prostora crkve, sa svojim i Osvaldovim grbom. Osim toga Luka je upotrijebio značajnu sumu novca na krov crkve i na izgradnju južnog tornja i dvaju oltara, međutim iste nije uspio završiti, budući da je tadanji kaptolski kustos Ivan Jalšić, stric poznatog pisca Brodarića, 7000 fl ostavljenih isključivo za izgradnju tornjeva, tajno predao u ruke Tomi Bakaču, zbog čega ga je biskup Luka dao uhititi⁵.

Radi straha od Turaka planirao je taj isti Luka čvrsto opasavanje crkve i utvrđivanje i povećanje biskupskog dvora. On se u tome zamolbom obratio papi za dozvolu da sruši župnu crkvu svetog Emerika, koja je stajala pored katedrale. Ali iste godine (1510.), u kojoj je dobio dozvolu pape da sruši spomenutu crkvu, on umre i ostavi prema svjedočanstvu prepozita i magistra Andrije 16.000 zlatnih dukata za konačno dovršenje katedrale i utvrde.

Toma Bakač, koji je nakon smrti biskupa Luke vodio zagrebačku biskupiju, nije na žalost savjesno ispunio posljednje želje biskupa Osvalda i Luke pri čemu je 7000 fl prvoga i 16. 000 dukata posljednjega upotrebio u savim druge svrhe nego u izgradnju crkve⁶, tako da se samo njemu i tadašnjim okolnostima treba pripisati, da je južni toranj, kojeg su prijašnji biskupi doveli do visine crkvenog krova, do današnjeg dana ostao nedovršen. U međuvremenu je Toma Bakač potrošio puno novaca na utvrđivanje biskupskog dvora i opasavanje crkve. Ta u tadašnjim žalosnim vreme-

Zaglavni kamen – 13. st.

³ Venerabiles, nobis amice dilecti! Illi pauci coloni nostri in districtu illo Zagrebiensi ad omnes illos labores sufficere non possunt. Unde rogamus vos, velitis etiam cum vestris adiuvaret circa ecclesiam et etiam inducturam cimenti et arae, ut labores illi citius consumari possint. Ex Chasma in festo Baeti Galli abbatis. anno 1491. Osvaldus Eppus Eccel. Zagrab.- Acta Cap. Zag. Antiqua. Fasc. 92. Nr.35.

⁴ Ex quo Ecclesia illa Zagrebiensis a principio foundationis, fuit satis neglecta, et nunquam in labore suo consumata, in qua quantum potui aedificari feci, ad cuius ulteriorem continuationem et consumationem lego florenorum decem millia. Archiv. Episc. Zag.-Krčelić. Farlati.

⁵ U jednom pismu pape Julijusa II. Luki iz 1510. on je rekao: Ecclesia Zagr. cui praces - quam jadedum sumptuoso et praeclaro opere aedificari inceptum, tu a paucis circa annis, magnis sumptibus ornatissime perfecisti et decorasti. Iz toga pisma neki su povukli zaključak, da je Luka potpuno završio izgradnju; mi ćemo poslije vidjeti, da to nije bio slučaj.

⁶ Mnogi su tvrdili da je Toma za te novce kupovao velika dobra, koje je poslije, kao osnivač grofovske familije Erdoedy, istoj ostavio pod naslovom naslijedstva: v. Vinković, MSC Kovačević, MSC Krčelić itd.

Kapitel – 13. st-

nima nezaobilazno potrebna građevina ispričava ga barem u nečemu, da je doprinio manje vlastite brige dovršenju crkve.

Za vrijeme zagrebačkog biskupa Šimuna Erdödyja pretrpjela je zagrebačka katedralna crkva uslijed neprestanih borbi između srdžbom usplamtjelih stranaka i pristaša cara Ferdinanda i kralja Ivana Zapoljskog velike gubitke, čije žalosne posljedice mi još i sada gledamo. U 1529. godini naime, u vrijeme opsade biskupskog dvora od strane Ferdinandovih njemačkih i španjolskih plaćenika, pod generalom Nikolom grofom od Thurna, razorio je taj general sve kanoničke kuće Kaptolskog grada, demolirao je gornji dio okruglog tornja, kojeg je Bakač dao izgraditi sa bedemom ispred crkve, a čak ni nju nije poštedio, zapalio je njen krov i cijelu desnu stranu prednjeg dijela zajedno sa polovicom zvonika. Tragovi tih razaranja još su danas vidljivi, jer šteta koju je katedrali nanio general Thurn, teško da se kroz tri stoljeća smanjila, jer kroz to vrijeme do današnjih dana Hrvatska nije nikad bila bez ratova i upada susjednih Turaka. Kroz šezdeset godina od onih događaja

stajala je katedrala bez krova. Biskup Ivan Krančić zvan Moslavački (+1584.), prvi je razmišljao o pokrivanju crkve i u tu svrhu je ostavio u svome testamentu 820 guldena i 100 talira. Ali tek oko godine 1590., pod biskupom Gašparom Stankovačkim bio je završen drveni krov.

Godine 1624., na drugi dan Duhova, udario je u 9 sati navečer grom u katedralu, izgorio je krov i oborio je veliki željezni križ, koji je stajao iznad prezbiterija. Taj je probio svojom težinom svod nad svetištem, u koji je zatim prodro požar i uništio pored lijepih oltara koje je uredio biskup Osvald, još dva manja oltara. Vatra se probila i u drvenu konstrukciju kojom je popravljen crkveni toranj, uslijed čega su se istopila sva crkvena zvana, te je crkvi nanesena šteta narasla, za ono doba, do značajne sume od 30.000 fl. Pri tom događaju izgorio je na više mjesta i biskupski dvor⁷.

Tadanji biskup Petar Domitrović, koji je stalno trpio od pomanjkanja sredstava, obratio se za pomoć hrvatskom plemtvu i dobio je u kratko vrijeme sa svih strana bogate poklone za obnovu crkve. Hrvatski ban Juraj grof Zrinski, doprinio je prvi na Hrvatskom zemaljskom saboru dvjesto talira i poklonio toliko drvene građe, koliko je bilo potrebno za izgradnju i pokrivanje crkve. Stanovnici Hrvatske vojne krajine dali su, osim pojedinačnih malih poklona, zajedno 2000 fl. rajnskih, koje su trebali dobiti iz državne riznice, koja je sumu isplatila u novcu. Mnogi hrvatski velikaši dali su značajne doprinose dijelom u novcu, dijelom u građevinskom materijalu. Kralj Ferdinand poklonio je iz tridesetine iz Nedešća 1000 mađarskih guldena i dodatno trogodišnje prihode od propoziture Šag i Šagajske županije. Kraljica Eleonora dala je 820 mađarskih guldena, koje joj je trebao pokloniti hrvatski stalež prigodom njezinog vjenčanja. Johann Telegdi, nadbiskup iz Kaloče, poklonio je 1000 fl.; tadašnji mađarski kancelar 138 talira, zagrebački kaptol unajmio je radnu snagu itd.⁸

Iako je za vremena biskupa Domitrovića bio prikupljen sav potreban novac i građe-

⁷ Bened. Vinković MSC: Thomas Kovačević MSC.

⁸ Vinković i Kovačević MSC. *Farlati Illyr. Sacrum T. V. p.560.*

vinski materijal, nije se započelo sa renoviranjem, već tek nakon njegove neobične smrti⁹, tj. za vrijeme biskupa Franje Ergely Hasanovića.

Najprije se započelo sa izgradnjom svoda u prezbiteriju, radi čega su biskup i zagrebački Kaptol sklopili ugovor 20. siječnja 1620. sa kiparom Ivanom Albertalom¹⁰ iz Kranjske, koji je započeto djelo dovršio 1632 godine, i za to vrijeme izgradio i novi glavni katedralni oltar. Crkvu je 19. prosinca te godine, radi teške bolesti biskupa, novo posvetio Ivan Thoma Marnavić, biskup bosanski i kanonik zagrebačkog kaptola.

Na 12. siječnja 1633. sklopljen je sa gore navedenim majstorom Albertalom ugovor radi izgradnje novog tornja, ali je izgradnja bila dovršena tek 1643. godine, kako ćemo vidjeti kasnije. Biskup Hasanović, taj pobožni sin turskih roditelja, nije bio toliko sretan da ugleda zagrebački hram sasvim obnovljen i izveden.

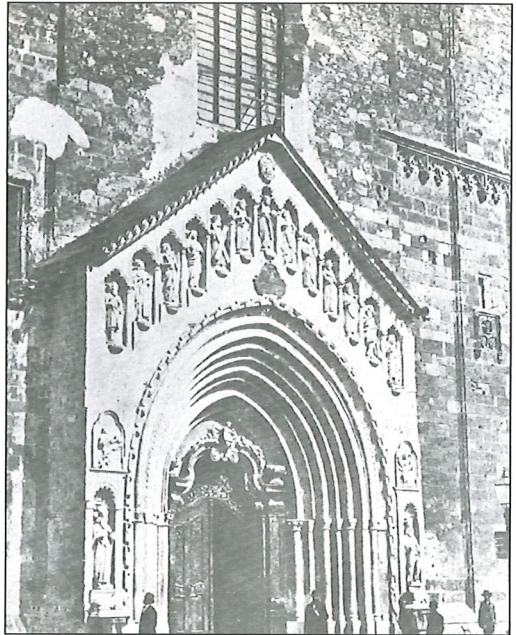
Nasljednik Hasanovića, biskup Benedikt Vinković, nakanio je katedralu ukrasiti jednim velikim portalom, o čemu se za sumu od 500 rajnskih forinti, 100 vjedra vina i nešto žita, dogovorio sa navedenim Albertalom godine 1640. Tek što je djelo bilo u najboljem toku, umro je biskup (1642.) te je tako taj portal dovršen tek kasnije (1673.) za kanonika Vukoslavića.

Tek što je katedrala skupa sa popravljenim tornjem 1643. za biskupa Martina Bogdana bila dovršena, kad je dvije godine kasnije 29. ožujka 1645. u 10 sati noću izbio na zagrebačkom Gornjem gradu požar, koji nakon što je uništio polovicu gornjeg i donjeg grada, dopro i do zagrebačke katedralne crkve.

Pri tome je izgorio cijeli crkveni krov, a mnogi su zidovi zadobili pukotine. Iduće godine 27. studenog 1646. urušio se, radi dulje vre-

mena nepokriveni crkveni svod, i porušio pet oltara, biskupsku stolicu pored glavnog oltara, korske stolice i vrlo lijepi kor sa orguljama, koje su stajale nekoliko tisuća guldena¹¹.

Nakon tih nesretnih događaja pozvao je Kaptol odmah jednog tesara iz Ptuja u Zagreb i sklopio sa njime ugovor radi izgradnje crkvenog krova. Godinu dana kasnije, 23. siječnja 1647. zaključio je biskup Bogdan i zagrebački kaptol sa graditeljskim majstorom Ivanom Albertalom ugovor o popravku crkvenog svoda, kora i oštećenih stupova. Bogdanov nasljednik Petar Petretić dao je cijelu crkvu, koja je do tada bila prekrita drvenim daskama, pokriti crijepom, i dovršio tako 1663. godine katedralu, koja je od toga doba pa do današnjih dana, što se tiče građevine, u istom stanju.

Vinkovićev portal

⁹ On je u gradu Varaždinu bio gurnut od jedne velikaške žene u gradski jarak, u kojem se utopio.

¹⁰ rođen u Trebinju, malom selu u Kranjskoj

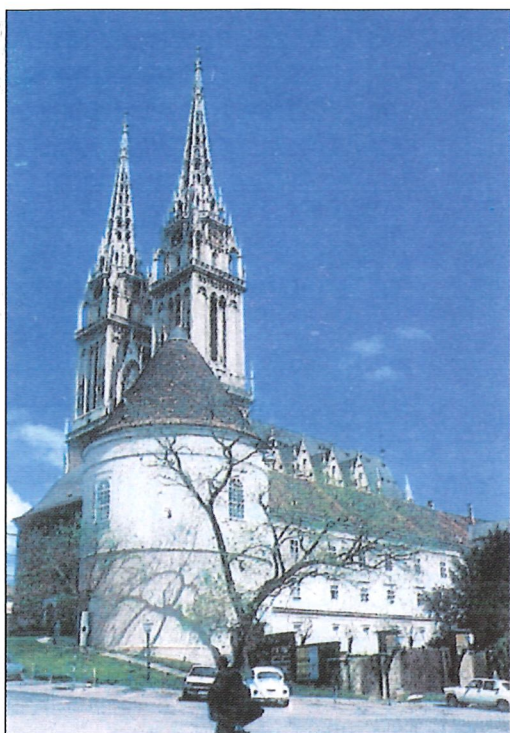
¹¹ Oštećeni oltari bili su posvećeni svetom križu, svetom Franji Seraph., svetoj Doroteji, svetom Pavlu i svim svecima. Slučaj je htio da se pri tome nije desila i veća nesreća, jer su se u drugom popodnevnom satu, kada se svod urušio, običavali u crkvi skupljati kanonici, ali je toga dana njihov najveći dio zajedno sa biskupom Bogdanom bio na ručku kod jednog prebendara, pri čemu su propustili popodnevni susreti nisu u uobičajeno vrijeme bili u crkvi. (T. Kovačić MSC)

Josip Klarić

POŽARI U ZAGREBU I KATEDRALI

Veličanstvena pojava zagrebačke katedrale u dostojanstvenom okviru renesansnih utvrda što ih djelomice prekrivaju barokna pročelja biskupske rezidencije, najmonumentalniji je građevni sklop u kopnenoj Hrvatskoj. Impozantna okosnica stoljetne urbane jezgre biskupskoga grada i vizualni završetak srednjovjekovnog naselja postaje u XIX. st. simbol novog i sjedinjenog Zagreba, a ostala je sve do danas jedan od **najuočenijih znamenja** njegova identiteta (Deanović-Čorak: Zagrebačka katedrala str. 8).

Katedrala, kula i nadbiskupski dvor

Taj «najuočeniji znamen» Zagreba dijelio je sudbinu kako Zagreba tako i Kaptola. Razni okršaji, odmazde, požari i potresi uzrokovali su na njoj veće ili manje štete, nepovratna oštećenja, rušenja, a katedrala se tada

mijenjala obnovama i pregradnjama, poprimajući suvremene oblike. Najveća zadnja oštećenja nastala su na njoj 1880. godine kada je veliki potres zadesio Zagreb, velika oštećenja su nastala i na katedrali. Tada je nastupila najveća promjena, a nadamo se i zadnja velika promjena kod obnove katedrale. Radove je izvodio graditelj Herman Bollé iz Kölna, a katedrala s dva zvonika izvana a visokim stupovljem iznutra dobiva današnji oblik.

No obnovljena katedrala, Bolléova katedrala, doživjela je velika oštećenja, koja upravo sadašnjom obnovom želimo obnoviti ali i sačuvati na njoj sve što se sačuvati može i zato obnavljamo kamen po kamen, čuvajući bogatstvo likovnog izražaja. Želimo da spomenik i dalje zrači ljepotom i sigurnošću.

Međutim uz obnovu oštećenog kamena, još uvijek postoji velika opasnost od požara, koji je tijekom povijesti u više navrata veoma ošteti katedralu, pa i gotovo uništio. Dotok vode u katedralu, pogotovo u njezine visoke zvonike i krovište, nedostatan je. I upravo zato smo već kroz niz godina sve poduzimali da se osigura dovoljan dotok vode i da se uspostavi siguran protupožarni sustav, koji će omogućiti brzu intervenciju ako do požara dođe. Naišli smo na razumijevanje i naša su nastojanja urodila plodom te je 11. lipnja 2001. godine potpisan donacijski ugovor o protupožarnoj zaštiti katedrale.

Ugovor su potpisali u ime Odbora za obnovu katedrale Msgr Josip Klarić, kustos katedrale, a u ime donatora grada Zagreba g. Milan Bandić, gradonačelnik. Ugovor su potpisali i predstavnici ostalih donatora, a to su tvrtke ALING d.o.o., MAŠINOPROJEKT d.o.o., VODOOPSKRBA I ODVODNJA d.o.o., VODOTEHNIKA d.d. i ZAGREBAČKE CESTE d.o.o. Činu potpisa prisustvovali su Msgr Vlado Košić, pomoćni biskup, članovi Odbora za obnovu katedrale te gradonačelnikovi suradnici. Predmet potpisa Ugovora je isporuka opreme i materijala te izvođenje radova za protupožarnu instalaciju

Ugovor o donaciji je potpisan

na krovu katedrale. Projekt predviđa dovod vode do same katedrale i dovoljnim količinama i postavljanje automatskog postrojenja za alarm i gašenje požara.

Prilikom potpisa u pozdravnom govoru Msgr Josip Klarić je podsjetio na najvažnija povijesna stradanja zagrebačke katedrale od gradnje 1102. godine do sadašnje obnove i istakao: »Dok vršimo temeljitu obnovu katedrale, želimo učiniti sve da velika i sveta baština s naše strane bude ne samo obnovljena nego i osigurana«. Tom zgodom Akademik prof. dr Andro Mohorovičić, član Odbora, upoznao je prisutne s povijesnim značenjem katedrale za grad Zagreb i hrvatski narod a ing. Zvonimir Rukavina, nadzorni inženjer za izvođenje radova na obnovi katedrale, riječju i slikom upoznao je prisutne s poviješću građenja i rušenja katedrale te s načinom obnove.

Osnivanjem zagrebačke biskupije 1093/94. sudbinu grada i žitelja Zagreba dijelila je i pratila sudbina zagrebačke katedrale.

Ovom prilikom željeli bismo nešto reći o požarima koji su nastali u povijesti Zagreba i katedrale i nanijeli veću ili manju štetu i gradu i katedrali.

Požar 1624.

Veliki požar zahvatio je katedralu 1624. koji je nastao od udarca groma. Ivan Kukuljević u knjizi «Prvostolna crkva zagrebačka» kaže slijedeće: »Na drugi dan Duhova, u 9 sati naveče, udari grom u bogato urešenu prvostolnu crkvu zagrebačku, upali krov i poruši veliki križ, što je stajao na krovu iznad svetišta. Ovaj križ svojom težinom probije svod ili strop svetišta, te kroz šupljine prodre oganj u svetište crkve, razori krasni oltar koga je sagradio biskup Osvald, a pokraj njega još

dva manja oltara. Zatim prodre oganj također u drvom popravljenu zvonik i rastali sva zvona te učini crkvi štete u vrijednosti do 80.000 forinti. To je tada bio veliki novac. Tom prilikom izgorio je na više mjesta i biskupov dvor» (Str. 7).

Rudolf Horvat u knjizi «Prošlost grada Zagreba» kaže da je vatra zahvatila glavni oltar i crkveno pokućstvo. Pobožni biskup Petar Domitrović se pobojavao da će izgorjeti monstranca i ciborij u kome se čuva presveto tijelo Isusovo i nagovarao je prisutne ljude neka spase pokaznicu i ciborij. Kad je vidio da se nitko ne usuđuje zaći u vatru, onda je sam – gologlav i bosonog, obučen samo u noćnu haljinu, - poletio k oltaru. Neustrašivo je kročio kroz plamen i žeravicu do oltara, gdje je sretno dohvatio posvećeno posuđe. Držeći u jednoj ruci pokaznicu, a u drugoj ciborij, vraćao se biskup kroz vatru, te je izgovarao riječi: »Svrgni, Gospode, na mene srdžbu svoju, a poštedi kuću svoju!» Biskup je sretno izašao iz vatre. Pokaznicu i ciborij pohranio je u franjevačkoj crkvi na Kaptolu». (Str. 18-19).

Požar 1645.

Požar je 29. ožujka 1645. u 22 sata, izazvao svojom nespretnošću neki đak, (R. Horvat kaže da je bio pijan), koji je stanovao u kući podžupana na Markovom trgu. Budući da je puhao jak vjetar, vatra je ubrzo zahvatila krov crkve sv. Marka, a za pola sata u plamenu je bio čitav gornji grad, izuzev kapucinskog samostana i crkve BDM. Stanovnici su spašavali goli život. Izgorio je isusovački samostan i crkva svete Katarine. Vatra je zahvatila i kamenita vrata. Jaki vjetar je nosio goruće drvene daščice preko potoka na kaptolsku stranu te je požar zahvatio i franjevački samostan na Kaptolu i kanoničke kurije, kaptolsku vijećnicu na trgu ispred katedrale. Kako je katedrala bila također pokrivena drvenim daščicama i njezin krov je postao plijenom požara. Izgorio je i biskupski dvor i sve kuće u Vlačkoj ulici.

Rudolf Horvat kaže: »Požar je zagrebačke građane zatekao u prvom snu. Kada se tko probudio, već je gorio krov na njegovoj kući. Mnogi su jedva spasili goli svoj život i ono odijelo, što je tko u brzini mogao na sebe navući. Drugi su kroz prozor i kroz vrata bacali na ulicu posteljinu, rubeninu, živež i nešto pokućstva. Ipak se i od toga malo spasilu, jer su ulice bile tijesne, pa je vatra s krova padala na spomenute stvari«. (Str 20).

Za taj požar Ivan Kukuljević Sakcinski kaže: »Pod biskupom Martinom Bogdanom bješe stolna crkva zajedno sa zvonikom g. 1643. dovršena, kada se dvije godine kasnije, naime dne 29. ožujka 1645. u 10 sati po noći u gornjem gradu zagrebačkom porodi vatra, te razorivši skoro polovicu gornjega i donjega grada, također stolnu crkvu stigne. Ovom prilikom izgori sav crkveni krov a mnogi zidovi popucaše. - Druge godine dne 27. studenoga 1646. sruši se, kroz dugo vrijeme nepokriveni svod crkveni, te razvali pet oltara, stolicu biskupovu kod velikog oltara, stolice kanoničke i prekrasno pjevalište s orguljama što su stajale više tisuća forinti« (Str 9).

Na istoj stranici u bilješci Kukuljević piše: »Slučaj je htio da se u toj nesreći ne zgodi još veća bijeda, jer ura druga poslije podne, kad se svod srušio, bijaše baš ono vrijeme, u koje kanonici običavahu sakupljati se u crkvi. Taj dan većina njih bijaše zajedno s biskupom Bogdanom na ručku kod jednog prebendara, te zakasniše tako uru i ne dođoše na vrijeme u Crkvu«

Požar 1674.

Požar je izbio 25. lipnja u 15 sati u gornjem gradu u kući gradskog suca Mije Pucaka. Vatra je spalila cijeli gornji grad osim isusovačke gimnazije, kapucinskog samostana i 3 kuće koje su prislonjene uz južni gradski zid. Izgorjela je krasna isusovačka crkva sv. Katarine, koju su s velikim žrtvama obnovili nakon požara od godine 1646. Stradao je isusovački kolegij, izgorjelo je isusovačko sjemenište sv. Josipa. Izgorjela je župna crkva sv. Marka i župni dvor. Požar je zahvatio kule i kapelicu sv. Uršule, gradsku vijećnicu pa samostan Klarisa i istom sagrađenu crkvu presv. Trojstva. Sve je to stradalo u roku od 2 sata. Vjetar je prenio vatru na Kaptol i u Vlačku ulicu. Na Kaptolu je stradalo 12 kurija a sreća je bila što je počela padati jaka kiša, inače bi izgorio cijeli Kaptol, kao što su izgorjele kuće na Opatovini. U Popovom tornju, tik do samostana Klarisa eksplodirao je pohranjeni barut i rasprišio daščice na krov spomenutih kula. Od velike uzrujanosti obolili su kanonici Brezarić i Šimeković te za kratko umrli u istom danu (R. Horvat str. 29-30).

Požar 1706.

Dana 14. lipnja u 3 sata poslije podne vatra je buknula u «Crnoj školi» tj Bogoslovnom sjemeništu na Kaptolu 29. Kako je s istočne strane puhao jak vjetar vatra je zahvatila krovove kanoničkih kurija i sve su planule osim kurije kanonika Đure Funteka. Spasio se franjevački samostan. Ivančan smatra da je slika Majke Božje, koja se sada nalazi na oltaru u katedrali i pred kojom se mnogi mole i pale svijeće, upravo slika koja je sačuvana u požaru 1706. godine. Naime inventar iz 1879. kaže: »IMAGO B. V. MARIAE COELI IN TELA PICTA, QUAE UB ANNO 1706. POST EX INCENDIO INCINERATAM VERNICIANAM DOMUM INTEGRAM EST«. Ivančan misli, da je to ta slika, koja je neizgorjela pronađena na zgarištu kurije kanonika Franje Verniča (Vernich), koji je kasnije (1717.) imenovan srijemskim biskupom.

Taj požar uništio je kuće na Opatovini, Dolcu, Pod zidom, Skalinskoj i Tkalčićevoj ulici. Vjetar je nosio iskre i na područje gornjega grada. Planule su kuće u Šošarskoj ulici, zatim na Manduševcu, u Ilici. A kada je

Oltar u katedrali sa slikom Majke Božje koja je 1706.g ostala neoštećena.

duhnuo jak istočni vjetar u kratkom trenutku cijeli gornji grad je bio u dimu i plamenu. Poput bujice valjao se strašan plamen a ljudi su bježali da se spase iz tog pakla. Zgrade ostadoše bez obrane i plamen ih je proždirao. Izgorjele su sve crkve u gornjem gradu.

U crkvi sv. Marka izgorio je glavni oltar, rastalila su se zvona, na tornju je uništena umjetnički izrađena ura. Na crkvi sv. Katarine izgorio je krov, dok je veliki svod već po treći put odolio vatri. Ostali su pošteđeni oltari, kor, propovjedaonica, sjedala, crkveno posuđe i odijelo. Kapucinska crkva Bl. Djevice Marije izgorjela je do temelja zajedno s oltarima i pokučstvom. Spašeni su jedino kaleži, relikvijari i neka misna odijela. Isto tako je stradala i crkva sv. Trojstva, koju su Klarise imale u Opatičkoj ulici. Uništena je isusovačka gimnazija, najljepša gimnazijska zgrada u Hrvatskoj, zatim isusovačko sjemenište, gradska vijećnica, župni dvor, isusovačka ljekarna te mnogi brojni domovi hrvatskih velikaša i plemića. U cijelom gornjem gradu nije pre-

ostala nijedna stambena zgrada. (R.Horvat str38-40).

Požar 1731.

Požar je buknuo u noći između 30. i 31. svibnja 1731. i ugrozio Zagreb. U prah i pepeo pretvorio je 82 kuće a zatim se prebacio na Kaptol gdje je izgorjelo 15 kanoničkih kurija i franjevački samostan. Uzrok požara je bila neugašena peć, koja nije bila nadzirana.

Tada se spominje sačuvana slika Majke Božje, ulje na platnu, 57x47 cm, 16. st. koja je bila smještena povrh gradskih vrata, u plamenu joj je posve izgorio okvir i trećega dana je neoštećena izvučena iz pepela. Pažnjom udovice Modlar stavljena je pod svod gradskih vrata na javno štovanje, koja je postala Zaštitnicom grada Zagreba pod nazivom Majka Božja od Kamenitih vrata. Na oltaru iznad slike Majke Božje je zapisano: »POMOĆNICA U SVIM NEVOLJAMA I PROTIV POŽARA«. u to doba je zagrebački biskup bio Juraj Branjug (1727.-1747.), koji se posebno brinuo za unutrašnje uređenje katedrale i za župne crkve u biskupiji.

Kamenita vrata

Vatromet 1865.

Velika nesreća bila je u blizini same katedrale prigodom prvog vatrometa 1865. godine na Jelačićevom trgu. Vatromet je priređen u petak 8. lipnja 1865. i to upravo na mjestu na koje će naredne godine biti postavljen spomenik banu Jelačiću. Tom prilikom došli su svi znatiželjni zagrepčani. Najednom se zapalila željezna cijev napunjena kemikalijama. Cijev se rasprsnula te je smrtno stradalo desetero ljudi, teško je bilo ozlijeđeno 11 a lakše 40 osoba. Pirotehničar W. Lamberger je bio od-

mah pritvoren i zatim osuđen na dva mjeseca zatvora.

Požar 1996.

Na blagdan Male Gospe, 8. rujna 1996. oko 18 sati, izbio je požar u jugozapadnoj kuli «Nebojan». Uzrok požara su bile dotrajale električne instalacije, koje su u zatvorenom prostoru stvorile veću količinu dima s plinom i prouzrokovale eksploziju koja je izbacila jedan prozor u vrt ispod kule. Prolaznici su to opazili i intervenirali tako da vatra nije zahvatila druge prostore.

O katedrali Ivan Kukuljević Sakcinski kaže:»Tko u veličanstvenu ovu crkvu zaviri, ostane mu u pameti zauvijek. A tko u ovu crkvu često ide, njemu mora sve omiliti, jer ova starinska zgrada može mu kao u kakvoj panorami predočiti povijesnicu njegova naroda. Ona bijaše svjedok događaja slavnih, sretnih i radosnih, ali također mnogih nesretnih i turobnih» (Str.4). Budući da je i nama sveltinja, želimo je sačuvati i obnoviti.

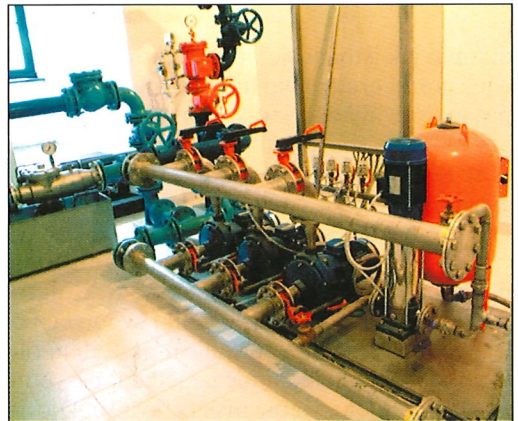
Početak radova na dovodu vode

Poučeni teškim iskustvom prošlosti a u skladu s određenim zakonskim propisima kroz više godina vodio se razgovor i dogovor o protupožarnoj zaštiti katedrale.

Nakon višestrukih i višednevnih stručnih konzultacija u koordinaciji dipl. ing. Jadranka Stilinovića te po projektima ALINGA d.o.o., MAŠINOPROJEKTA d.o.o. radove na protupožarnoj zaštiti katedrale započeli su 16. srpnja 2001. i izvodili naizmjenice VODOOPSKRBA I ODVODNJA, VODOTEHNIKA d. o.o., ZAGREBAČKE CESTE d.o.o i GRADSKO KOMUNALNO STAMBENO PODUZEĆE i drugi sa željom da i uz cijenu velikog zalaganja u stvarnost dovedu protupožarni projekt zaštite katedrale.

Marljivi i spretni radnici tvrtki donatora završili su svoj dio posla, prekopali i asfaltirali cestu i trg ispred katedrale, doveli dovoljnu količinu vode, postavili hidrante, razveli cijevi i postavili hidrante u krovu, instalirali potrebne električne instalacije u krovu katedrale. Tvrtka VOGEL-PUMPEN iz Austrije donirala je pretlačnu pumpu i ona je na svome mjestu u strojarnici. Sve je spremno da «srce» postrojenja zakuca i ako zatreba da voda poteče.

Uprava katedrale je donatorima veoma zahvalna ali svi se ipak Bogu molimo, da do požara ne dođe i da nam uređaj nikada ne zatreba.

Pumpe - Pretlačno postrojenje

Zvonimir Rukavina O OBNAVLJANJU KATEDRALE U 2002. GODINI

Početak ove godine, dok je još bilo hladno za vanjske radove, Odbor se bavio važnom temom proširenja prostora katedralne riznice. U sadašnjim uvjetima, riznica, koja čuva neprocjenjivo blago povijesne vrijednosti, ima veoma skromne mogućnosti za prezentaciju pohranjenih predmeta. Zbog skućenog prostora nema trajno otvorene izložbe, već su posjete, manjeg broja ljudi, moguće samo uz najavu i dogovor.

Na poticaj mons. Klarića, kustosa katedrale, izrađeno je Idejno rješenje novog prostora riznice.

Mons. Klarić, kustos katedrale i s. Lina, rizničarka, u predprostoru riznice

Taj bi prostor bio u dvorištu i pod zemljom, sa sjeverne strane katedrale, a omogućavao bi trajnu postavu izložbe jednog broja predmeta. Nakon više rasprava Odbor zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale je odabrao i usvojio Idejno rješenje novog rizničkog prostora, pa je prijedlog prosljeđen Komisiji nadbiskupije za kulturna dobra.

Kontrafori na sjevernoj i južnoj strani zapadnog pročelja, obnovljeni su u svom gornjem dijelu, iznad 16 metara, kompletnom zamjenom dotrajalog kamena, novim travertinom.

Njihov niži dio, ispod 16 metara, okapnim redovima kamena, podijeljen je u tri dijela. Projektom obnove ove godine obuhvaćeno je zapadno pročelje, i to njegovo najniže, prvo

Riznica katedrale

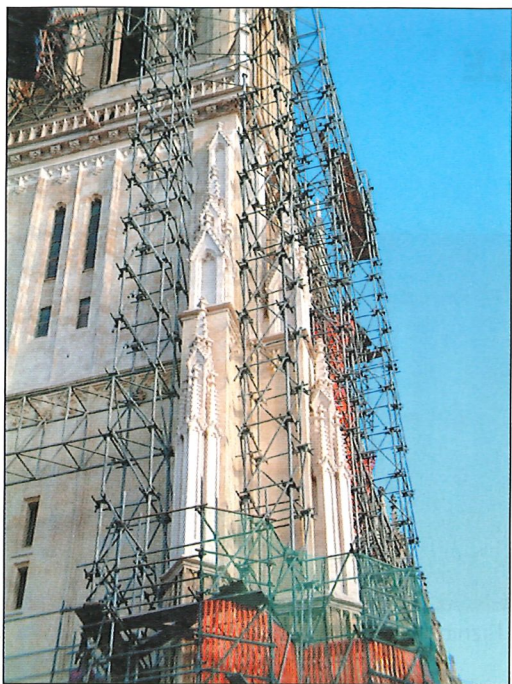
polje, i njegovi kontrafori, u svom ne obnovljenom dijelu. U 12. redu zapadnog pročelja katedrale, na kontraforima, nalaze se 52 ukrasna kapitela. Odlučeno je da se 26 kapitela obnove na katedrali restauratorsko konzervatorskim tretmanom, a za preostalih 26 kapitela da se naprave modeli po kojima će se isklesati novi kapiteli i ugraditi umjesto starih dotrajalih. Posao je uredno obavljen i 12. red zapadnog pročelja katedrale dobio je svoje ukrase.

Izlaganje Idejnog rješenja rizničkog prostora

Zamijenjen je predviđeni kamen na sjevernim kontraforima i sjevernoj strani prvog polja zapadnog pročelja, do portala.

Sva je ploha oprana vodom pod visokim pritiskom i obrađena preštokavanjem. Tu je zamijenjeno 148 komada kamena, koji je

Gornji dio južnih kontrafora zapadnog pročelja

ugrađen u 6,86 m³ prostora, gdje je izvađen stari dotrajali kamen pročelja.

Među ugrađenim kamenom ističe se 14 novih kapitela u 12. redu i obnovljena ograda balkona na visini prvog kata tornja.

I na južnoj strani zapadnog pročelja u prvom polju rađena je obnova. Tamo je zamijenjeno 125 komada kamena, a ugrađeni su u 5,71 m³ prostora, gdje je izvađen dotrajali kamen. Tu je bilo ugrađeno 12 komada kapitela u 12. redu. Nakon pranja pročelja vodom pod visokim pritiskom ukazala se potreba za dopunom projekta obnove novim komadima kamena.

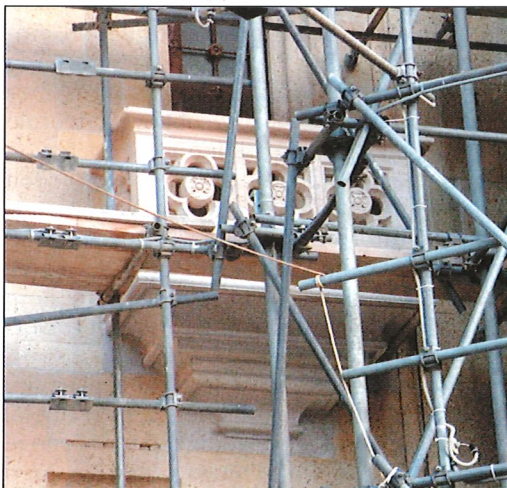

Kapiteli 12. reda na sjevernom kontraforu

Za južnu stranu, gdje su kontrafori starog zvonika obnovljeni i dograđeni nakon potresa 1880, predviđeno je da se dotrajali kamen

Radovi na sjevernom kontraforu

Obnavljanje južnog kontrafora

u dva niža polja kontrafornih zidova zamijeni bizek kamenom, a za gornje, treće polje, da se upotrebi travertin. Dopunski kamen za obnovu sjevernih kontrafora biti će travertin.

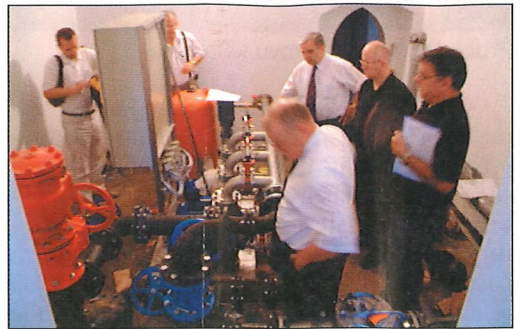
Izvođenje protupožarnog sustava katedrale započeto je prošle godine, izgradnjom novog cjevovoda preko katedralnog trga do katedrale.

Mala strojarnica, gdje ulazi cjevovod u katedralu, na sjevernoj strani zapadnog pročelja, sa glavnim zasunom i priključnim mjestima za vatrogasce.

Ove godine je izvedena tlačna stanica za podizanje pritiska vode, u sjevernom tornju.

Do potkrovlja je izveden cjevovod, a u krovu je razvedena vodovodna mreža sa 6 hidranata. Još se radi na dotjerivanju tlačnog sustava, koji je pokazao neke nepravilnosti u probnom radu, a izvodi se i elektro kabela mreža za dojavne senzore požara.

Pregledavanje radova u tlačnoj stanici

Krov katedrale

Hidrant u krovu katedrale

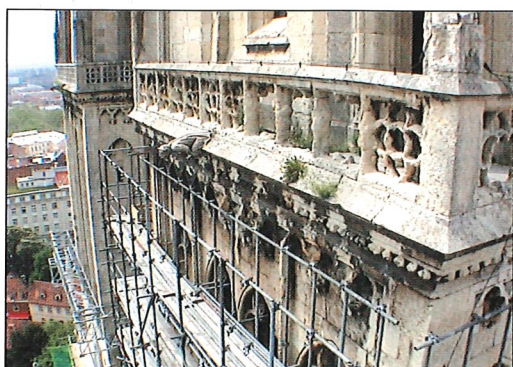

Proba hidranta na krovu katedrale

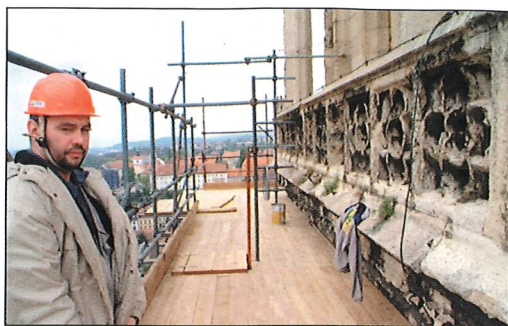
Da bi sustav bio kompletan, kako je zamišljen i projektiran, nedostaje centralni kompjuterski uređaj. Centrala će primati dojave senzora i obavještavati o opasnosti, dizati zabunu. Nedostaje još i predviđeni dio protupožarnog sustava riznice, gdje će medij za gašenje biti plin FM 200. Treba istaknuti, da je napravljen veliki posao dovodenjem vode do krovišta katedrale i da sada postoji mogućnost, u slučaju potrebe, da se upotrebe hidranti u krovu.

Postavljena je skela oko druge galerije sjevernog tornja. Izrađena je radna platforma sa stanicom dizala. Na radnoj platformi podignuta je skela uz zidove jugoistočnog, južnog i jugozapadnog zida tornja, do treće galerije.

Već ranije je skelom ovijen toranj od prve do druge i od treće do četvrte, radne, platforme. Postavljene skele omogućit će projektantima pristup do tornja, da mogu snimiti stanje kamena i izraditi potrebne projekte za obnovu.

Nepristupačna druga galerija - bez radne platforme

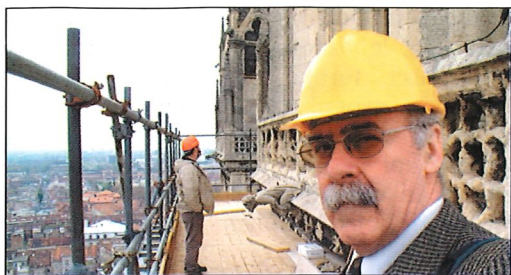

Radovi na južnoj strani platforme oko sjevernog tornja

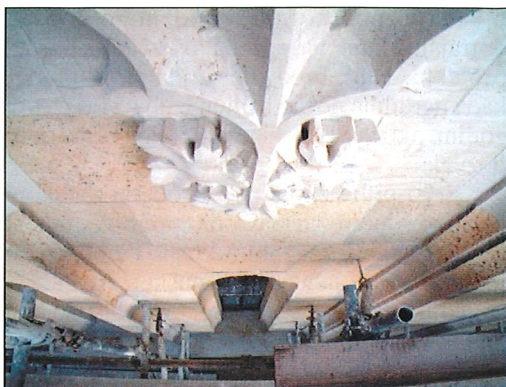
Skela oko sjevernog tornja

Radovi su izvođeni na istočnoj strani tornjeva, sjevernog i južnog, ispod prve galerije do krovne plohe.

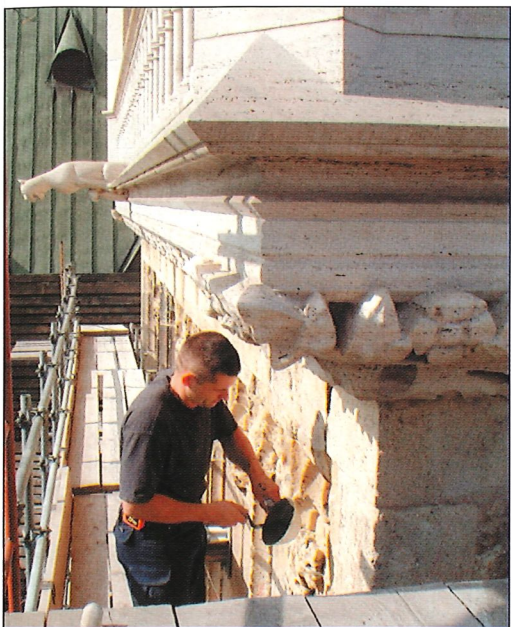

Istočna strana radne platforme

Na sjevernom tornju izvađeno je 5,69 m³ dotrajalog kamena, sa uništenom kamenom plastikom, a ugrađen je 91 komad novog kamena.

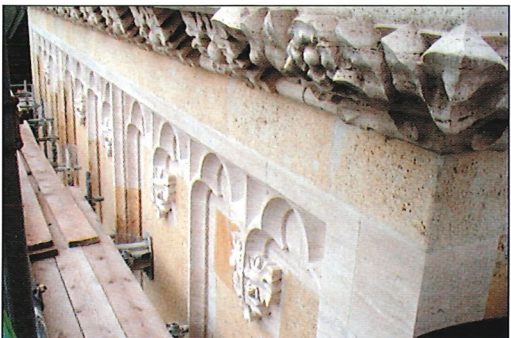
Istočni zid sjevernog tornja nad krovom katedrale

Obnavljanje istočne strane sjevernog tornja

Istočni zid južnog tornja iznad krova katedrale

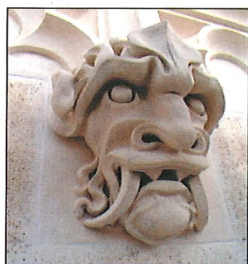
Obnovljeni ukrasi ispod prve galerije i istočni zid sjevernog tornja

Zid južnog tornja ispod prve galerije

Na južnom tornju izvađeno je 2,95 m³ dotrajalog kamena, a treba još izvađiti, prema projektu, 3 m³. Predviđa se, da se taj posao, kao i ugradnja novog kamena, obavi još u ovoj godini, ako vremenski uvjeti i temperatura to dozvole.

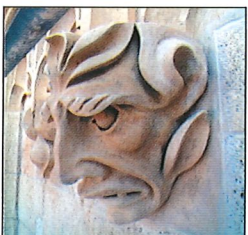
Prvo polje zapadnog pročelja na svom gornjem dijelu završava okapnim vijencem, ispod kojega su kameni ukrasi. Tu je niz slijepih kružišta sa glavama maskerona i ukrasnim lukovicama. Sva ta kamena plastika bila je pod naslagom prljavštine i stoljetne patine. Osjetljivi bridovi, a i plohe ukrasa bili su nagriženi i oštećeni na mnogo mjesta. Restauratorskim metodama je taj kamen očišćen, učvršćen i dopunjen. Kameni ukrasi su ponovno postali ukrasi.

Oštećeni i restaurirani maskeron

Restaurirana lukovica

Oštećeni maskeron

Obnovljeni maskeron

Tu se još izvode radovi, a predviđa se da će biti obavljeni do kraja u ovoj godini.

Na sjevernom tornju ove godine su izvođeni radovi obnove od 21 do 34 reda, brojeći od poda treće galerije, na visini 75 do 82 m. To

su dvije etaže otvora na zidovima tornja nad četvrtom, željeznom, platformom. Horizontalni presjek tornja je osmerokut i na svakoj strani ima otvor ukrašen rubnim profilacijama po dubini zida. Kamena klupčica je zakošena prema vani. U gornjem dijelu otvor završava šiljatim lukom, a ukrasi u špaleti formiraju ga tako da je nalik na trolist.

Komisija za pregled radova na sjevernom tornju

U presjeku zid tornja je debeo nešto više od 1 m. Po svim vanjskim uglovima bridovima osmerokutnog tlocrta, u svakom drugom redu, nalazi se velika ukrasna skraba.

Ovdje je bilo mnogo oštećenog kamena. Radovi su se odvijali postepeno, po stupovima kroz obje etaže. Demontirano je 23,28 m³ kamena, a ugrađeno je 523 komada novog. Stari kamen izvana i iznutra je preštokan. Za kemijsku zaštitu koristi se barijev hidroksid, pro-

Oštećeni vrh luka otvora i kamena plastika oko njega

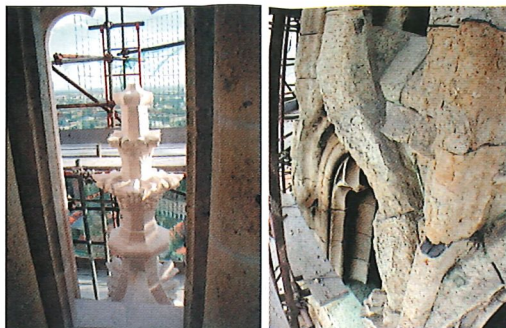
Na bridove tornja stavljene su sve nove skrabe

tiv sumpornog sulfata. Na kraju se sve prešpicava hidrofobnim sredstvom.

Lukovi otvora gornje etaže ukrašeni su, u petama i tjemenu, kamenim cvjetovima, a nad špicom luka uzdiže se 120 cm visoki ukrašeni vrh. Svi kameni cvjetovi i vrh bili su jako oštećeni. Za njihovu obnovu izrađeni su modeli po kojima su isklesani novi kameni ukrasi.

Sjeverni toranj je opet zablistao u punini svoje ljepote. Samo poneki ostavljeni stari kamen otkriva njegovu starost.

8. 11. 2002. održana je sjednica Stručnog povjerenstva Uprave za energetiku i rudarstvo Ministarstva gospodarstva, na kojoj je izvršena provjera rudarskog projekta "Glavni rudarski projekt eksploatacije arhitektonsko-građevnog kamena na eksploatacijskom polju Bizek". To je bila posljednja stepenica, na

Jedan od osam novih vrhova lukova otvora na 85 m

Kameni ukrasi sjevernog tornja bili su gotovo potpuno nestali

Obilje kamenih ukrasa

Očišćena i uređena unutrašnjost tornja

Pogled u sjevernom tornju prema vrhu

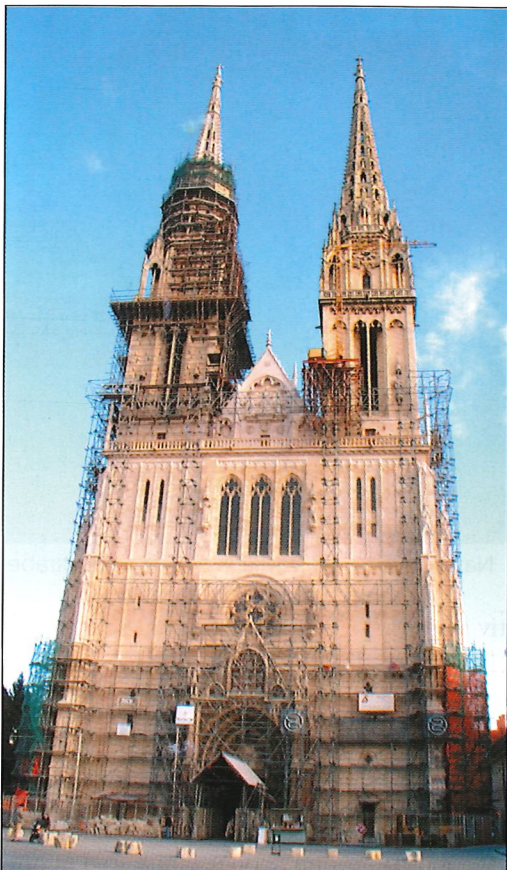

Jedan od osam uređenih otvora sjevernog tornja na radnoj platformi P4, na 75 m

putu dugom pet godina, do ostvarenja mogućnosti da se za obnovu katedrale dobije izvorni kamen, od kojeg je ona građena.

Nakon ove provjere trebalo bi Ministarstvo gospodarstva (nadamo se još u ovoj godini) izdati dozvolu za radove, sa kojom se onda može otvoriti kamenolom i ubrati potreban kamen za obnovu katedrale.

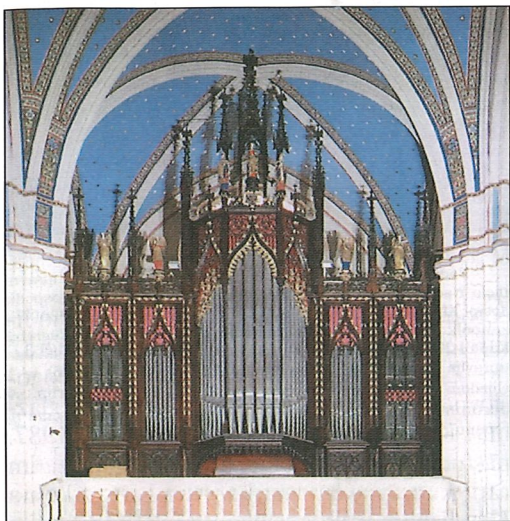
Na katedrali dolazi na red za obnovu glavnog portala. Trebat će zamijeniti gornje ukrasne dijelove uglovnih kontrafora i rubne poklopnice krova. Portal je, kao i katedrala, građen od bizeka, pa bi bilo najljepše da se i njegova obnova izvede bizekom. To je razlog više što nas veseli skoro dobivanje konačne dozvole za kamenolom Bizek.

Glavni portal katedrale treba novi kamen - bizek

Josip Klarić

PROMJENE NA KORU KATEDRALE

Orgulje zagrebačke katedrale

U skladu s dekretom Nadbiskupskog Duhovnog Stola u Zagrebu br. 640. i 642. te u skladu s kanonskim i statutarnim odredbama (kan. 190; Statut Prvostolnog kaptola zagrebačkog čl. 40) izvršena je primopredaja službe *regensa chori* (dirigenta) između dosadašnjeg regensa M^o Dr Mihe Demovića i novog regensa M^o Miroslava Martinjaka u prisutnosti Msgra Josipa Klarića, kanonika kustosa. Budući da je kao svećenik Dubrovačke biskupije skoro 28 godina vršio službu u zagrebačkoj katedrali. Odsjek Zagrebačke nadbiskupije za umirovljene svećenike (ONS) počevši od 1. svibnja 2002. godine isplaćivati će mu mirovinsku potporu u skladu s Pravilnikom.

M^o Dr Miho Demović je rođen 16.06.1934. u Dubravki, srednju školu završio i maturirao u Splitu, teologiju je studirao u Splitu i Zagrebu. Za svećenika Dubrovačke biskupije zaređen je 09. 08. 1959.

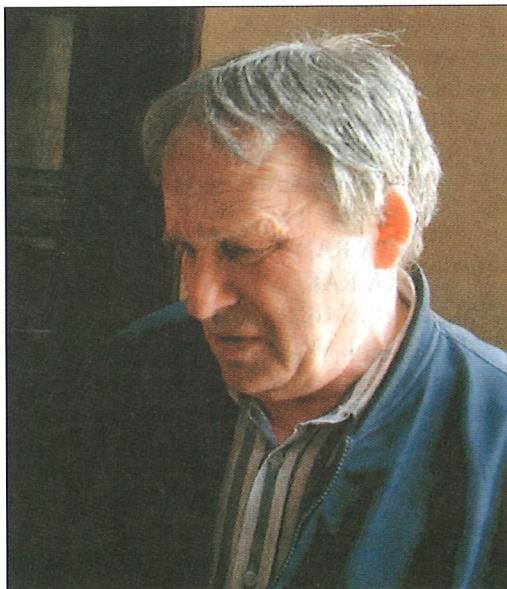
Kao svećenik pastoralno je pomagao u Zagrebu u župama Sv. Marije, Sv. Marka, u Utrinama te u Splitu.

Glazbu je studirao na Institutu za crkvenu glazbu u Zagrebu, zatim studirao muzikologiju

i magistrirao u Ljubljani. Doktorirao je u Kölnu i Bonnu na glazbi i glazbenicima u Republici dubrovačkoj. U zagrebačkoj katedrali je kao regens chori vodio katedralni zbor od 1965.-1971. te od 1980.-2002. g. Nastupao je sa zborom na koncertima u zemlji i inozemstvu.

Odgajao je bogoslove i pratio ih u liturgijskom sazrijevanju. Proučavao je, promovao i popularizirao sakralnu glazbu i liturgijsko pjevanje.

Napisao je preko stotinu studija, izdao 12 knjiga, skladao više crkvenih kompozicija, sudjelovao na mnogim međunarodnim i domaćim kongresima. Svojim znanstvenim radom postao je dobro poznat i afirmiran muzikolog. Znanstvena javnost ga je upoznala po većem broju objavljenih radova i po zapaženim referatima na brojnim znanstvenim skupovima. Objavio je više radova, iz prošlosti u bivšoj Dubrovačkoj republici te srednjovjekovne glazbe u Hrvatskoj, posebno duhovne. Rasvijetlio je dosad sasvim nepoznato područje početka ranog višeglasja u Hrvata.

M^o Dr Miho Demović

Transkribirao je stare napjeve u suvremeno notno i tekstovno pismo i omogućio da veoma značajni glazbeno-liturgijski kodeksi postanu danas pristupačni izvođačkoj praksi. Njegova djela su od kulturno-historijske važnosti i zadiru u same temelje zagrebačke prvostolnice, zagrebačke liturgije i hrvatske kulture općenito.

Evo nekoliko sudova što su ga izrekli eminentni stručnjaci u recenzijama o djelima Dra Mihe Demovića:

«Njegov rad je izvorni i znanstveni potхват i prvi pokušaj da se kulturnoj i znanstvenoj javnosti pruže temeljito osvijetljeni značajni liturgijski kodeksi. Svojim djelima pjevačkim zborovima približio je dosad nepoznate materijale». (dr. Rafo Bogišić).

«Svi radovi Dra Mihe Demovića su besprijeckorno i znalački doneseni, pa se moraju ocijeniti značajnima. Njima je uvelike obogaćena muzikološka znanost, jer se zorno predstavljaju i osvjetljavaju javnosti dosada nepoznati kodeksi iz Hrvatske, koji su značajni ne samo za bogoslužje nego i liturgijsku glazbu te duhovno pjesništvo na našem tlu» (prof. Anđelko Klobučar).

«U svojim djelima Dr Miho Demović donosi povijesno-liturgijske podatke o nastanku tekstova i napjeva, opisuje njihovo ustrojstvo i notaciju, i ocjenjuje umjetničku vrijednost» (Anđelko Klobučar).

«Sve upućuje na to da je Dr Miho Demović dobro afirmirani poznati muzikolog, vrsni poznavatelj beneventanskog pisma i beneventanske notacije višestruki stručnjak za staru monodijsku srednje-vjekovnu hrvatsku glazbu. Znanstvenoj javnosti poznat je po nizu objavljenih rasprava i zasebnih djela iz te tematike» (dr Marko Babić).

Novi regens chori je **M^o Miroslav Martinjak** je rođen 4. kolovoza 1951. u Voći Gornjoj od oca Franje i majke Silve r. Hohnjec. Osmogodišnju školu završio je u rodnom mjestu, a srednju školu na Interdijecezanskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. Teologiju je studirao u Zagrebu. Za svećenika Zagrebačke nadbiskupije je zaređen 27.06.1976. Dvije godine je bio kapelan u Samoboru, a zatim odlazi u Rim gdje na Papinskom institutu za crkvenu glazbu studira sedam godina i postiže «magisterium in munere docendi doctoratui aequiparatum» iz gregorijanskog pjevanja, licencijat iz sakralne glazbe, diplomu

M^o Miroslav Martinjak

četverogodišnjeg studija Orgulja (Organo liturgico) i bakaleurat iz Composizione sacra.

Zatim je predavač na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, Institutu za crkvenu glazbu i Katehetskom institutu. 1985. do 1987. pastoralno vodi kapelu Corpus Domini, zatim radi kao asistent pri katedri Liturgike na Katoličkom Bogoslovnom fakultetu, zatim vodi župski zbor župe Sv. Petra u Zagrebu. 1993. promaknut je u naslovnog docenta pri katedri Liturgike, a od 1994. imenovan je sveučilišnim docentom pri istoj katedri.

Godine 1996. izabran je za predstojnika Instituta za crkvenu glazbu «Albe Vidaković», a od 1998. obavlja dužnost voditelja Katedre za liturgiku.

Član je liturgijskog vijeća HBK za pitanja liturgijske glazbe, pokretač je osnivanja Hrvatskog društva crkvenih glazbenika. 1997. je postao izvanredni profesor na KBF.

Uz brojne dužnosti i obveze napisao je mnogo tekstova, članaka, recenzija i skladbi kao i dvije knjige. Brojne skladbe su objavljene, neke su snimljene no još veći broj je neobjavljen.

Dosadašnjem regensu M^o Dru Mihi Demoviću za vjernu i uspješnu službu regensa u zagrebačkoj katedrali iskreno zahvaljujemo sa željom da ga zdravlje dobro posluži i da svojim marom još mnogo doprinese poznavanju duhovnog bogatstva i glazbene baštine.

Novom regensu M^o Miroslavu Martinjaku želimo dobrodošlicu u društvo velikana glazbenog života i rada koji su u svojim rukama držali dirigentsku palicu na koru naše prvostolnice.

Josip Klarić POSJETI KATEDRALI

Ivan Kuljević Sackinski u knjizi «Prvostolna crkva zagrebačka» piše: »Tko samo jedanput u veličanstvenu ovu crkvu zaviri, ona mu ostane u sjećanju zauvijek, ako samo malo znade cijeniti pravu ljepotu i umjetnost. A tko ovu crkvu čestoput polazi, njemu mora sve to više omiliti» (Uvod IV).

Mnoštvo u katedrali

Tko posjećuje katedralu? Odgovor je lagan. U nju ulaze mali ljudi, sa svim svojim ranama na duši i srcu, dolaze moliti na grobovima svetaca i mučenika.

Dolaze djeca, učenici, sa svojim učiteljima i profesorima da kroz katedralu čitaju i uče povijest hrvatskog naroda. Ta upravo u katedrali mnogi su valikani našli posljednje počivalište i vječni mir za svoje posmrtno ostake.

Dolaze umjetnici da razgledaju djelo uma i srca satkano kroz povijest crkve i naroda.

Katedralu posjećuju pojedinci, ali i grupe bilo hodočasnika bilo turista iz domovine i cijeloga svijeta. U ljetnim danima tijekom jednoga dana izmijeni se i do četrdeset autobusa.

Teško je prebrojati sve kada su masovna okupljanja u katedrali kao što je Stepinčevo ili

Mnoštvo pred katedralom

kakav kongres ili proslava jubileja. Tada je i velika katedrala premalena da sve primi. U tom slučaju i trg ispred katedrale je dio crkve, koja povezuje veliko mnoštvo u pjesmi i molitvi, ushićenju i radosti.

Nemoguće je izbrojati sve te ljude ali je moguće izdvojiti barem neke. Na prvo mjesto stavljamo našeg velikog prijatelja **Papu Ivana Pavla II.**, koji je katedralu posjetio dva puta.

Prvi posjet je bio 10. rujna 1994. godine kada se papa pomolio na grobu sluge Božjeg kardinala Alojzija Stepinca i susreo u molitvi sa svećenicima, redovnicima i redovnicama u katedrali, da bi ga sljedećeg dana u nezaboravnom trenutku povijesti na hipodromu oduševljeno dočekalo mnoštvo od milijun vjernika.

Papa moli na grobu bl. Alojzija Stepinca

Drugi papin posjet katedrali je bio četiri godine kasnije kada je 2. listopada 1998. ponovno došao u katedralu, posjetio grob kardinala Alojzija Stepinca, dan prije nego što ga je proglasio blaženim u svetištu Majke Božje Bistričke. Tom je prilikom Papa govorio mnoštvu vjernika sakupljenom ispred katedrale.

Ivan Kukuljević Sakcinski, koga smo već spomenuli, kaže: «Malo bijaše kraljeva, a još manje vojvoda, banova, i slavnih muževa, koji nisu ovu crkvu posjetili. Mnogi leže tu u vječnome miru».

Predsjednik F. Tuđman u katedrali

Kako ranije tako i u novije vrijeme. Državni poglavari zauzimali su a i u naše vrijeme zauzimaju svoje mjesto u crkvi. Spomenimo najslavnijeg hrvatskog bana Josip Jelačića, koji je za vrijeme pripreve za osnivanje zagrebačke metropolije redovito dolazio na duhovne pripreve koje su se odvijale u katedrali kroz tri dana.

Kako prije tako i danas uz posjete katedrali prigodom velikih kršćanskih svetkovina i proslava u kojima redovito sudjeluju predstavnici najviše državne vlasti i gradskog poglavarstva kao i članovi političkog i kulturnog života uopće. Ne možemo sve nabrojati ali možemo izdvojiti neka imena posjetitelja sa svih strana svijeta. Izdvojimo neka imena.

23. svibnja 2002. Nj. E. **dr. Thomas Klestil**, predsjednik Austrije, sa suprugom te pratećim izaslanstvom posjetio je katedralu. Dočekao ga je i pozdravio pomoćni biskup a kroz katedralu ih je vodio preč.g. Mijo Gabrić, prebendar.

5. lipnja 2002. **tri mariborska biskupa i 250 svećenika i redovnika** s područja mariborske biskupije, mariborski bogoslovi te mnoš-

Mons J. Mrzljak pozdravlja g. Klestila

tvo slovenskih i hrvatskih vjernika okupili su se u katedrali i slavili misno slavlje u znak zahvalnosti bl. Alojziju Stepincu, koji je u najtežim vremenima za vrijeme rata prihvatio prognane slovenske svećenike u svoju nadbiskupiju.

Bilo je to u vrijeme «*Kad je nacistička vojska okupirala Donju Štajersku, tj. našu mariborsku biskupiju a zloglasni Gestapo u svom neprijateljstvu prema Katoličkoj Crkvi prognao sve svećenike, redovnike, redovnice i brojne laike, prije svega intelektualce*» - rekao je mariborski biskup dr. Franc Kramberger i nadodao «*Danas želimo zahvaliti zagrebačkoj nadbiskupiji, posebno blaženom Alojziju Stepincu, ovdje na njegovu grobu, za iskazanu kršćansku solidarnost, za otvorene ruke i otvoreno srce za tadašnje naše svećenike, redovnike, redovnice i laike. Ovim hodočašćem želimo se na neki način odužiti i svojim činom javno pokazati zahvalnost u ime svih Slovenaca koji su ovdje našli privremenu drugu domovinu...*»

4. srpnja 2002. katedralu je posjetila supruga bugarskoga predsjednika **Zorka Prva-**

Slovenski svećenici u katedrali

nov s pratnjom. Sa zanimanjem je promatrala vjerske, povijesne i umjetničke vrijednosti koje čuva katedrala. Gospođa Prvanov, po zvanju povjesničarka, posebno se zanimala za Zrinske i Frankopane, Tomu Bakača, Nikolu Erdčdija, fresku iz 13. st., glasoviti Ladislavov plašt te za kardinala bl. Alojzija Stepinca. Također je pažljivo promatrala hrvatsko izvorno pismo uglatu glagolicu i primijetila: »I mi u Bugarskoj imamo glagolicu, ali naša nije uglata nego okrugla«.

12. kolovoza 2002. posjetili su i razgledali katedralu moldavski predsjednik g. **Vladimir Voronin** u pratnji **supruga** i izaslanstva. Pokazao je zanimanje za vrijedne povijesne spomenike a posebno je zaželio uspješnu obnovu katedrale. Supruga g. Voronina je s posebnim zanimanjem promatrala oltar Majke Božje pred kojim gore brojne svijeće i zapitala da li smije i ona jednu upaliti. S vidljivim uzbuđenjem i radošću pristupila je oltaru i zapalila svijeću.

11. i 12. rujna 2002. katedralu je posjetila svjetski poznata umjetnica **Tamara Smirnova** i održala dva koncerta na violini. Izvodila je djela Johanna Sebastiana Bacha. Brojno slušateljstvo oduševljeno ju je pozdravilo i dugim aplauzom izrazilo svoje oduševljenje i izrazilo zahvalnost za umjetnički doživljaj a pojedinci nisu mogli izostaviti i osobno čestitanje u katedrali i u sakristiji. Ona je u svojoj jednostavnosti prihvatila i slikanje s katedralnim sestrama. Uprava katedrale se posebno zahvaljuje jer je u obje večeri prihod koncerta bio namijenjen za obnovu katedrale.

20. rujna 2002. Nj. E. g. **Antonio Lazzaro Volpinario** i g. **Giovanni Francesco Ugolini**, kapetani regenti Republike San Marino.

Princeza Sayako pred sarkofagom bl. Alojzija

14. listopada 2002. Njezina Visost **princeza Sayako – Nori No Miya**, članica japanske carske obitelji. Razgledala je katedralu i posebno zanimanje pokazala prema glagolici i pitala da li se tko tim pismom još uvijek netko služi. Isto tako zanimala se za blaženog Alojzija Stepinca, razloge njegove osude i pomno je razgledala njegov sarkofag i reljefom izražene zgode iz njegova života. Isto tako zaustavila se pred reljefnim spomenikom kardinala Stepinca, koji je izradio kipar Ivan Meštrović. Također se zanimala za orgulje. O njezinom posjetu katedrali pisao je Glas Koncila, Večernji list a i druge novine. 24. listopada 2002. predsjednik Ukrajine g. **Leonid Kučma** sa suprugom i pratećim izaslanstvom posjetio je katedralu. Nakon razgledavanja zaželio je uspješnu obnovu.

25. studena 2002. g. **Li Langing**, prvi potpredsjednik Vlade Narodne Republike Kine, sa suprugom i višečlanom delegacijom posjetio je i razgledao katedralu i riznicu. O njegovu posjetu Glas Koncila donosi: »U jednosatnom obilasku kineska je delegacija ukratko upoz-

Tamara Smirnova s časnim sestrama.

Li Langing se upisuje u knjigu

nata s poviješću Katoličke Crkve u Hrvata. Visokoga kineskog dužnosnika posebno je zanimala arhitektura koja je zastupljena u katedralnom graditeljstvu i njezinoj opremljenosti koja se očituje kroz različite stilove. Ne pokazujući veliko zanimanje za grob bl. Alojzija Stepinca, kojega je komunistički režim nevinu osudio, kineska delegacija na čelu s Li Langingom obišla je sakristiju, zatim katedralnu kapelu i riznice zagrebačke katedrale gdje je ugledni gost pokazao najviše zanimanja za crkveno posuđe i ruho koje ima visoku umjetničku, kulturološku i inu vrijednost. Ovome dodajmo da je visoki gost bio vrlo ugodno iznenađen kad su se orgulje tiho oglasile upravo u trenutku kada je bio govor o njima. Nakon razgledanja nadgrobno spomenika Tome Bakača i čuvši za natpis na ploči: »In Deo vici!» - «U Bogu sam pobijedio!» više puta je te riječi na latinskom ponavljao. Pa i na izlasku iz katedrale ih je izgovorio a zatim nadodao: »Katedrala me se duboko dojmila. Budite ponosni što je imate i dobro je obnovite».

Spomenimo da je katedralu posjetio i **predsjednik Grčke**, koji se najprije i najduže zadržao pred oltarom Sv. Ćirila i Metoda i rekavši: »Ovo su naši sveci!«

Predsjednik Grčke

Senator Cosiga je Više puta posjetio katedralu i uvijek se molio na grobu kardinala Stepinca. Rekao je da ima kod sebe kardinalovu sličicu s molitvom koju svaki dan moli. Reče: »Molitva je napisana na hrvatskom jeziku. Ja ne razumijem što na njoj piše, ali je svejedno svaki dan molim, jer sam uvjeren da je Stepinac veliki svetac i zato mu se preporučam».

Katedralu je posjetila i **potpredsjednica Kine, Predsjednik Azerbejdžana, supruga Predsjednika mađarske vlade, supruga mađarskog premijera**.

Margaret Thatcher na grobu blaženog Alojzija Stepinca..

In memoriam

AKADEMIK prof. dr. ANDRO MOHOROVIČIĆ

Akademik prof. dr. Andro Mohorovičić, član Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale, iznenada je preminuo u 90. godini života 17. prosinca u bolnici Sestara milosrdnica u Zagrebu.

Rođen je 12. srpnja 1913 g. u Križevcima, diplomirao je arhitekturu na Tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. 1936. godine izabran je za asistenta a 1940. za docenta a 1945. za redovitog profesor na Tehnološkom fakultetu. Bio je na usavršavanju u Pragu, Beču i Firenci. Arhitekturu je doktorirao u Ljubljani. U dva mandata je bio rektor Sveučilišta i bit će zapamćen u povijesti kao najmlađi rektor Sveučilišta. Bio je glavni urednik Enciklopedije likovnih umjetnosti od 1959. do 1966. U HAZU bio glavni tajni (1975.-1978.), zatim potpredsjednik (1978.-1991.), zatim tajnik

Razreda za likovne umjetnosti od 1977. Od 1983. godine je dopisni član Slovenske akademije znanosti i umjetnosti. Odlikovan je s više odlikovanja i dobio je više nagrada za svoj znanstveni rad te nagradom «Vladimir Nazor» za životno djelo.

Projektirao je i izveo više stambenih i industrijskih zgrada, bavio je znanstvenim istraživanjima i analizom povijesnog razvoja arhitekture i urbanih cjelina na području Hrvatske. Došao je do dosad nepoznatih ali vrlo vrijednih otkrića iz povijesti arhitekture. Geografska područja njegova istraživanja bila je Istra, jadranski otoci, Hrvatsko zagorje i Slavonija.

Objavio je više od 100 znanstvenih knjiga, radova i rasprava s područja arhitekture i urbanizma te više od 250 stručnih radova, prikaza, osvrti. Kao teoretičar razradio je i obogatio temeljne postavke suvremene teorije arhitekture. Glavna su mu djela: »Teorija arhitekture« (1975), »Graditeljstvo u Hrvatskoj« (1992.)

Akademik Mohorovičić je pokopan u ponedjeljak 23. prosinca 2002. na zagrebačkom groblju Mirogoj. Sprovodne obrede i misu zadušnicu predvodio je mons. Josip Mrzljak, pomoćni zagrebački biskup.

Od pokojnika su se oprostili predstavnici HAZU, Hrvatskog sveučilišta, Arhitektonskog fakulteta te Odbora zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale, u čije ime je govorio predsjednik odbora mons Josip Klarić. Podsjetivši da je pokojni akademik bio član odbora od 28. veljače 1969. a u dekretu o imenovanju za člana odbora, koji je potpisao biskup dr. Đuro Kokša uz ostalo je bilo napisano;»Usudujem se zamoliti Vas, da biste kao stručnjak za spomenike kulture i kao predstavnik najviše znanstvene ustanove prihvatili članstvo u građevnom odboru za obnovu katedrale. Svjestan sam, da je to za Vas jedno novo opterećenje, ali bismo željeli da radovi obnove budu pod vodstvom i nadzorom najvećih stručnjaka. Odgovorni smo pred poviješću i pred narodom za ovaj spomenik».

Akademik prof. dr. Andro Mohorovičić ničim nije pokazao da mu je katedrala i rad u Odboru teret. Naprotiv on je to prihvatio kao najdražu obavezu te je svojim savjesnim radom i sudjelovanjem to neprestano i dokazivao. Znao je govoriti:»Srijeda, dan sjednice Odbora, to mi je najdraži dio tjedna. I ako je koji puta sjednica iz bilo kojeg razloga izostala, u meni je bila praznina».

Osvrnuvši se na Mohorovičićevo sudjelovanje u obnovi katedrale, mons. Klarić je kazao da je njegova stručnost u svim područjima bila dragocjen prilog u ispravnom pristupu obnovi katedrale:»Svakoj fazi obnove iskreno se radovao, i dok mu je

zdravlje dozvoljavalo uspinjao se na najviši dio skele na katedrali i pažljivo pregledavao obnovljene dijelove katedrale, a kasnije je s očitim dobrim raspoloženjem primao izvještaje o učinjenom kao što je razborito sudio i savjetovao o još nedovršenim rješenjima za obnovu katedrale.»

U zadnje vrijeme a posebno na posljednjem ovogodišnjem sastanku Odbora (4. prosinca o.g.) govorio je o svom radu a njegove riječi su i ove:»Veoma mnogo sam radio na čuvanju i obnovi sakralnih objekata.» Spominjao je Istru, Zadar a u više navrata s razlogom spominjao crkvu u Voćinu. Rekao je:»Svi su mi ti objekti dragi. I svaka ta obnova draga je uspomena. No moj rad na katedrali je posebna radost i veoma sam sretan što sam u obnovi katedrale mogao sudjelovati.»

Tom prigodom rekao je i ovo:»Uvijek sam nastojao korektno obavljati svoj posao. A ako sam negdje pogriješio **nadam se da će mi Bog i ljudi oprostiti.**» Mons. Klarić je nadodao:»I nakon toga glas mu je zadržao a iz oka je potekla suza» te u osobito potresenom trenutku mons. Klarić je nastavio:»Dragi i veoma cijenjeni profesore,

čovjekov je život kao potocić koji vrluda i žubori, probija se kroz stijene i klance, da bi se postepeno širio i smirivao u dugoj i širokoj rijeci sve do konačnog uvira u more ili ocean. - I Vaš je dugi život takav bio.

Evo upravo ovih dana slušamo sv. Pavla, koji kaže: »Objavila se Božja dobrota i čovjekoljublje u Isusu Kristu Gospodinu našem». I Vi ste se smirili u oceanu Božje dobrote i čovjekoljublja. Ispričavali ste se, što nam još niste poslali Božićni čestitku, koja je redovito prva dolazila. No ne trebate se ispričavati. Vaša je čestitka iz neba. Šaljete nam je iz beskrajna Božje dobrote i čovjekoljublja». Nabrojivši pokojne članove Odbora i velike prijatelje obnove katedrale Mons. Klariće je zvršio ovim riječima: »U ovom trenutku premalo je da kažemo da ćete nam nedostajati. Premalo je i da Vam kažemo hvala. Vi ste mnogo više od toga zaslužili Ipak makar naša riječ bila i mala i nedorečena mi Vam iskreno zahvaljujemo. Hvala vam za ljubav prema

našoj i vašoj katedrali, hvala za mudre riječi savjeta, hvala za primjer doličnog poštovanja najvećeg spomenika kulture, hvala za sve riječi ohrabrenja. I dok Vam zahvaljujemo ujedno i molimo ono što ste sami rekli da Vam «Bog i ljudi oprostite ako ste u čemu pogriješili». Sretan Vam Božić, dragi profesore i Počivajte u miru».

(Prema tekstu u Glasu Koncila)

Dodatak

Prof Mohorovičić je bio glavni urednik časopisa »NAŠA KATEDRALA». Tekstovi ovog broja prošli su kroz njegove ruke. No prije izlaska iz tiska ovog broja on nas je svojim odlaskom rastužio i iznenada napustio. Uz ono što je na oproštaju već rečeno i ono što je prof. Mohorovičić pročitao i odobrio za ovaj broj časopisa dodajemo i ovaj tekst oproštaja.

Sa zahvalnošću

Uredništvo «NAŠE KATEDRALE»

DAROVATELJI ZA OBNOVU KATEDRALE u 2002. godini od izlaska iz tiska NAŠE KATEDRALE br. 6 do 30. studenoga 2002.

- Franjo Alilović – Murdoch WA, Australija
 ALING d.o.o. - Zagreb
 ANER d.o.o. - Zagreb
 Miroslava Augustinović - Zagreb
 AUTO-SAFIR d.o.o. - Zagreb
 Dragica Bačićek - Zagreb
 Marija Badar - Zagreb
 Ivan Balog – Donja Dubrava
 Krunoslav Balića - Zagreb
 Stjepan Bart - Čazma
 Milan Bašić - Zagreb
 Antonija Beck – Budimpešta, Mađarska
 Dr Matija Berljak - Zagreb
 Mato Bilić - Trogir
 Tonka Bogeljić - Ploče
 Milka Bosanac - Zagreb
 Sanja Božić - Gornji Stupnik
 Iva Brajković - Zagreb
 Darko Brezovec - Zagreb
 Bruno Brlek - Zagreb
 Marija Brlek - Zagreb
 Nada Brnić - Newyork, USA
 Vlasta Canić - Zagreb
 Tomislav Capan - Zagreb
 Tatjana Car, «TANJA» - Reka
 Košarkaški klub «CIBONA» - Zagreb
 Branko Cindori - Koprivnica
 COLORPLAST d.o.o. - Zagreb
 Julija Crnjaković - Zagreb
 Janez Česnel - Slovenija
 Slavica Čvorak - Zagreb
 Cvjetka Čuk - Split
 Ilija Dilber - Zagreb
 Stjepan Dilber - Zagreb
 DINATRONIC d.o.o. - Vrbovec
 Dječji vrtić «PČELICA» - Čazma
 DJELATNICI HRVATSKE POŠTE - Zagreb
 Franjo Dolenc - Zagreb
 Obitelj Domazetović - Zapolje
 Renata Došen - Zagreb
 Lidija Došen-Plečaš - Zagreb
 Mons. Ivan Došlin - Zagreb
 Milivoj Drusany - Zagreb
 ESTETIC UVEMA d.o.o. - Zagreb
 DRUŠTVO VELIKI TABOR - Desinić
 DRŽAVNI ARHIV U ZAGREBU - Zagreb
 DURO-METAL - Zagreb
 Terezija Đamić - Slavonski Brod
 Kata Đimšita - Zagreb
 ELEKTROPROJEKT D.D. - Zagreb
 Mirela Eškinja - Zagreb
 Krešimir Ferinac, Studio - Varaždin
 Ivak Fijačko - Zagreb
 Tihomir Filipović - Dugo Selo
 Obitelj Franjić - Zagreb
 FUTURA d.o.o. - Virovitica
 Barbara Gajdek - Zagreb
 GATING d.o.o. - Zaprešić
 Ivo i Marija Gavran - Zagreb
 Klara Gergelj - Zagreb
 Zlata i Duje Gilić-Sabić - Makarska
 GIMNAZIJA IVANA ZAKMARDIJA - Križevci
 Nadica Gojak - Zagreb
 Petar i Maša Gojević - Dirmstein, Njemačka
 Josip Gorički, PRERADA PLASTIČNIH MASA
 - Zagreb
 Marija Gospodnetić - Zagreb
 GRADSKO KOMUNALNO STAMBENO GO-
 SPODARSTVO d.o.o.- Zagreb
 Ivica Hajduk - Zagreb
 Dr Vesna Hećimović Toth - Samobor
 Nevenka Henč - Zagreb
 Slavko Hison - Zagreb
 Katarina Horvat, MOČILSKA KLET - Koprivnica
 Ljiljana Horvat - Zagreb (?)
 Ana Hovezak - Sesvete
 Marija Hrgovan - Bjelovar
 Dr Dubravko Imbriovčan - Koprivnica
 Helena Jergović - Zagreb
 Vladimir Herljević - Zagreb
 Josip Horvat - Zagreb
 HRVATSKA KATOLIČKA MISIJA - Innsbruck,
 Austrija
 INSTALO MARKET d.o.o. - Požega
 IVAN I HRVOJE d.o.o. - Zagreb
 Verona Ivančević - Zagreb
 Ljiljana Ivanković - Zagreb
 Marija Ivezić - Gornja Stubica
 Franciska i Luc Janssens - Wilrijk, Belgija
 Josip Jadanec - Zagreb
 Mate Josipović - Zagreb
 Janja Jurić - Zagreb
 Jelica Jurić - Dietikon, Švicarska
 Ilija Jurković - Embleton WA, Australija
 Dino Kalogjera - Zagreb
 KAMEN PUČIŠĆA d.o.o. - Pučišća

- Anica Kopač – Zagreb
 Barbara Kos – Zagreb
 Franjo Kos – Donja Zelina
 Milka Kosek – Zagreb
 Ksenija Kreš, PROIZVODNJA MODNE ODJE-
 ĆE – Koprivnica
 Antonija Križančić – Zagreb
 Biserka Križnjak – VRBA - Koprivnica
 Normela Krndelj – Koprivnica
 Jakov Kuliž – Rivervale WA, Australija
 KZ-PROJEKT d.o.o. – Zagreb
 Zlatko Lebarović - Zagreb
 LM ELECTRONICS d.o.o. – Zagreb
 Josip Lovrek – Zagreb
 Dr Jasna Lukić-Nagy – Zagreb
 Marko Ljubek – Zagreb
 Dipl.ing. Marko Majetić – Sesvete
 Darinka Marković – Zagreb, Gračani
 MAŠINOPROJEKT d.o.o. – Zagreb
 Ante Matić – Mullaloo WA, Australija
 Tomislav Matković - Zagreb
 MAYDI FILM & VIDEO. d.o.o. – Zagreb
 Katica Barica Mesić – Zagreb
 MINISTARSTVO KULTURE – Zagreb
 Dr Ivan Mirnik – Zagreb
 Ivo Misir – Donja Pušća
 Maria Morin – Clifside Park, USA
 MOTRON d.o.o. – Koprivnica
 Nadica Mučnik – Zagreb
 Anica Mudri - Zagreb
 Marijan Mudri – Zagreb
 Ratimir Musić – Zagreb
 NAKLADNI ZAVOD MATICE HRVATSKE –
 Zagreb
 Dragica Nimmervoll – Zagreb
 OROTEKS d.o.o. - Oroslavje
 Osn. šk. VLADIMIR NAZOR – Križevci
 Osn. šk. VUGROVEC-KAŠINA – Kašina
 Osn. šk. DRAGANIĆI - Draganići
 Franjo i Nada Pačić – Stuttgart, Njemačka
 Alojzije Pakrac – Margečan
 Marija Palešćak – Zagreb
 Anđelka Pavić – Eskilstuna, Švedska
 Josip Pendelić - Kloštar Ivanić
 Snježana Pereža - Trogir
 Josip Perić – Teisendorf, Njemačka
 Franjo Peti – Virovitica
 Ankica Piasevoli – Zadar
 PČELARSTVO - PIP d.o.o. – Zagreb
 Emilija Plasajec – Zagreb
 Ankica Polašek – Zagreb
 Franc Premrl – Piran, Slovenija
 Stjepan Protulipac - Zagreb
 Jasna Radić - Ljubuški
 Amalija Prezelj Ramić – Zagreb
 Katica Prša – Gornja Pušća
 PRVOSTOLNI KAPTOL ZAGREBAČKI - Za-
 greb
 Jelka Rajić i obitelj – Zagreb
 RO-TEA d.o.o. – Zagreb
 Dina Scrivanich – Fairniem N.J.,USA
 Ksenija Sirk – Zagreb
 Alojzije Slaviček - Prelog
 Božica Slaviček – Zagreb
 Marija Slunjski – Zagreb (?)
 Obitelj Smolić - Varaždin
 Neda i Mira Soklić – Zagreb
 SOLIDA - ŠT.-KR. ZADRUGA – Križevci
 SREDIŠNJA DEPOZITARNA AGENCIJA –
 Zagreb
 Dragica Sukriški - Zagreb
 Paula Sunić – Zagreb
 Velimir Sunić – Zagreb
 Ante Svetina – Zagreb
 Maja Svetina – Zagreb
 Petar Šakić – Midland WA, Australija
 Eugen Šanta, Stom. ordinacija – Križevci
 Anto Šatrak - Zagreb
 Slavica Šimek – Zagreb
 Mirjana Šipušić, MAGI TRGOVINA - Križevci
 ŠKOLA ZA STRANE JEZIKE – Koprivnica
 Ankica Škrtić – H. Backa, Gäteborg, Švedska
 Drago Škvorc – Zagreb
 Josip Štimac - Desinić
 Katica Štulac, ORHIDEJA CVJ. – Ozalj
 Edo Šulj – Zagreb, Gračani
 Branimir Švelec – Koprivnica
 Dr Tomislav Tamarut – Rijeka
 KUGLAČKI KLUB TELEKOM POŠTA - Za-
 greb
 Ivana Tetec – FITNES CENTAR BODI – Kopriv-
 nica
 Vjerica Tokić – Zagreb
 Mijo Tolić – Zagreb
 Katarina Tomašević – Zagreb
 Danica Tomić – Lepoglava
 Đurđa Tuđa – Zabok
 UČENIČKI DOM – Križevci
 UNCIA d.o.o. – Križevci
 UNIALAT d.o.o. – Zagreb
 Dr Roko Uvodić - Zagreb
 Dinko Venceslav – Zagreb
 VIGMAR-ZAGREB d.o.o. – Zagreb
 VIT COMMERCE d.o.o. – Pitomača
 VODOOPSKRBA I ODVODNJA d.o.o. – Zagreb
 VODOTEHNIKA d.o.o. – Zagreb
 VOGEL-PUMPEN – Stockerau, Austria
 Branko Vojnović - Zagreb

Ana i Slavko Vorel – Sesvete
 Ing. Stjepko Vrsalović-Carević – Zagreb
 Marko Vukadin – Tomislavgrad
 Marinko Vukman – Sindelfingen, Njemačka
 Ante i Marija Vukorepa – Zagreb
 Jasna Vukušić – Zagreb
 Dinka i Mirko Vurster – Zagreb
 ZAGREBAČKE CESTE d.o.o. - Zagreb
 Božica Zoko – Gradište

ZOP-TEHNOLOŠKE USLUGE d.o.o. – Zagreb
 Ana Zupčić – Sesvete
 Marijana Žarak - Zagreb
 Tomo Željezić – Zagreb
 Ana Živić, «ACROOS» - Osijek
 Mons. dr. Egidije Živković – Wulkaprodersdorf,
 Austrija
 Petar i Marija Žuliček – Bestovje
 Župa LAZ – Marija Bistrica

Darovatelji od 1. do 31. prosinca 2002. godine

AGMAR d.o.o. - Zagreb
 ATIR AG - Zagreb
 Marija Baković - Zagreb
 Mirko Bašić - Zagreb
 Milica Begović - »STELLA« - Pitomača
 Iva Bikić - Zagreb
 Dr. Biserka Bingula - Jastrebarsko
 CILIGA d.o.o. - Zagreb
 Obitelj Crnković - Zagreb
 DAMAT-TRGOVINA - Zagreb
 DARM d.o.o. - Zagreb
 DOM ZDRAVLJA - SAMOBOR
 Ksenija Dretar - Varaždin
 Mira Đimšita - Zagreb
 Kata Đimšita - Zagreb
 ENTASIS d.o.o. - Zagreb
 EXPORTDRVO d.o. - Zagreb
 Krešimir Ferinac - Varaždin
 Dr. Vesna Hećimović-Toth - Samobor
 Barbara Gajdek - Zagreb
 Marcel Gjoni - Zagreb
 Nevenka Griman - Zagreb
 Janda d.o.o. - Zagreb
 Marija Josi - Zagreb
 Dominique Jurić - »STAKLIĆ« - Zagreb
 Iljko Katušić - Zagreb
 Stjepan Kolar - ??
 Darinka Kos - Velika Gorica
 Milka Kosek - Zagreb
 Nikola Kovačević - Zagreb
 Kuglaški klub Telekom - Zagreb
 KUNO d.o.o. - Samobor
 Jadranka Kvasnička - Zagreb
 Obitelj Lukšić - Jastrebarsko
 Ljekarna 1 - ??
 Darinka Marković - Zagreb-Gračani
 Tomislav Matković - Zagreb
 Mirko Matuško - Zagreb
 Ivanka Medarev - Longueil, Kanada
 Ing. Anica Mudri - Zagreb
 Obitelj Muha - Čakovec
 Leidi Oreb - Zagreb
 Alojzije Pakrac - Margečan
 PORTAL d.o.o. - Zagreb
 Branka Roth - Zagreb
 Ana Sambolić - Zagreb
 Ksenija Sirk - Zagreb
 Paula Sunić - Zagreb
 Velimir Sunić - Zagreb
 Studio 6 - Zagreb
 Maja Svetina - Zagreb
 Slavica Šimek - Zagreb
 Biserka Šimunović - Oroslavje
 S. Slavimira Šnajder - Zagreb
 Branimir Štimac - Zagreb
 Dr. Ivan Štivić - Zagreb
 Obitelj Štivić - Zagreb
 Marija Tomičić - Zagreb
 Marijan Tučer - Zagreb
 Đurđa Tuđa - Zabok
 Dr. Roko Uvodić - Zagreb
 Mirko Valjak - Grubišno Polje
 Stjepan Vrsalović-Carević - Zagreb
 Obitelj Vuksan-Lenardić - Zagreb

Uz ova objavljena imena postoji velik broj nepoznatih darovatelja, koji ne žele da im spominjemo ime. Također postoji još veći broj onih čija su nam imena sasvim nepoznata. Ima i onih koji su u ovom razdoblju dali svoj prilog u više navrata. Njihovo ime ipak samo jednom donosimo.

Svima se zahvaljujemo.

Sve darovatelje uključujemo u molitve i svetu misu, koju prikazujemo za njih i za njihove potrebe te na njihove nakane svake prve nedjelje u katedrali u 10 sati.

Kao znak zahvalnosti spremni smo u naš časopis besplatno staviti vaše oglase i reklame. Pošaljite prikladan tekst.

Katedrala je prvi i najveći spomenik vjere i kulture hrvatskog naroda i zato svaki dar za obnovu katedrale ujedno je dar za obnovu domovine. Stoga je višestruko velik.

T.D. Zagrebačke ceste d.o.o.

za upravljanje, održavanje i zaštitu javnih i nerazvrstanih cesta Grada Zagreba
Zagreb, Donje Svetice 48, MB: 3231364

Kontakt: Adresa: Donje Svetice 48, 10000 Zagreb

Telefon: 01/2356-444, Fax: 01/2356-400, E-mail: zgceste@zg.tel.hr

Mi smo...

Mi smo trgovačko društvo registrirano za upravljanje, održavanje i zaštitu javnih i nerazvrstanih cesta Grada Zagreba. Društvo se bavi održavanjem, građenjem, zaštitom i upravljanjem cesta, cestovnih objekata i opreme, održavanjem i izvedbom prometne signalizacije, semafora, proizvodnjom i ugradnjom asfaltne mase. U zimskom razdoblju provodi program održavanja cesta - zimsku službu.

Još...

Od ostalih radova izvodimo privremene regulacije prometa, sanaciju i asfaltiranje prekopa, servise motornih vozila, bavimo se projektiranjem i nadzorom. Raspoložemo mehanizacijom za obavljanje svih vrsta radova niskogradnje, kao i stručnim djelatnicima svih profila, osobito građevinske i prometne struke.

PRERADA PLASTIČNIH MASA I UMJETNIH SMOLA

JOSIP GORIČKI - DR MARIJAN PERNEK

10000 ZAGREB, Kaptol 18

tel/fax 00385 1 48-11-791

- IZRADA LJEKARNIČKE I LABORATORIJSKE AMBALAŽE
- RAZNE KUTIJE ZA MASTI
- BOČICE ZA PROPOLIS I NIZ OSTALIH PRIPRAVAKA - SVIH VELIČINA
- KATOLIČKI SUVENIRI

»INSTALO - MARKET« d.o.o.

34000 POŽEGA, Arslanovci 10 - tel/fax 034/273-329

**PRODAJA VODOINSTALACIJSKOG MATERIJALA
I OPREME ZA KUPAONICE**

MODNI ATELIER
Vesna i Drago Muhić

nataša

Muhić Vesna i Drago - Zagreb / Vlaška 31
od 1970 godine

Proizvodnja i prodaja modne odjeće
sportsko elegantnog stila
Šivanje po mjeri
Izrada radne odjeće
Veleprodaja

 Aling j.t.d.

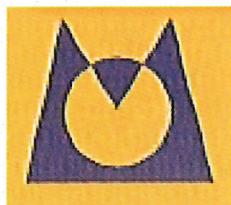
Deković, Ivančić i Šesnić

*Andrije Žaje 61, Zagreb, CROATIA
tel. 01/3092-444; 3092-666; 3092-777
fax: 3092-555; e-mail: aling@zg.tel.hr*

 GSKG

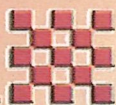
**gradsko
stambeno
komunalno
gospodarstvo** *d. o. o.*

Savska cesta 1

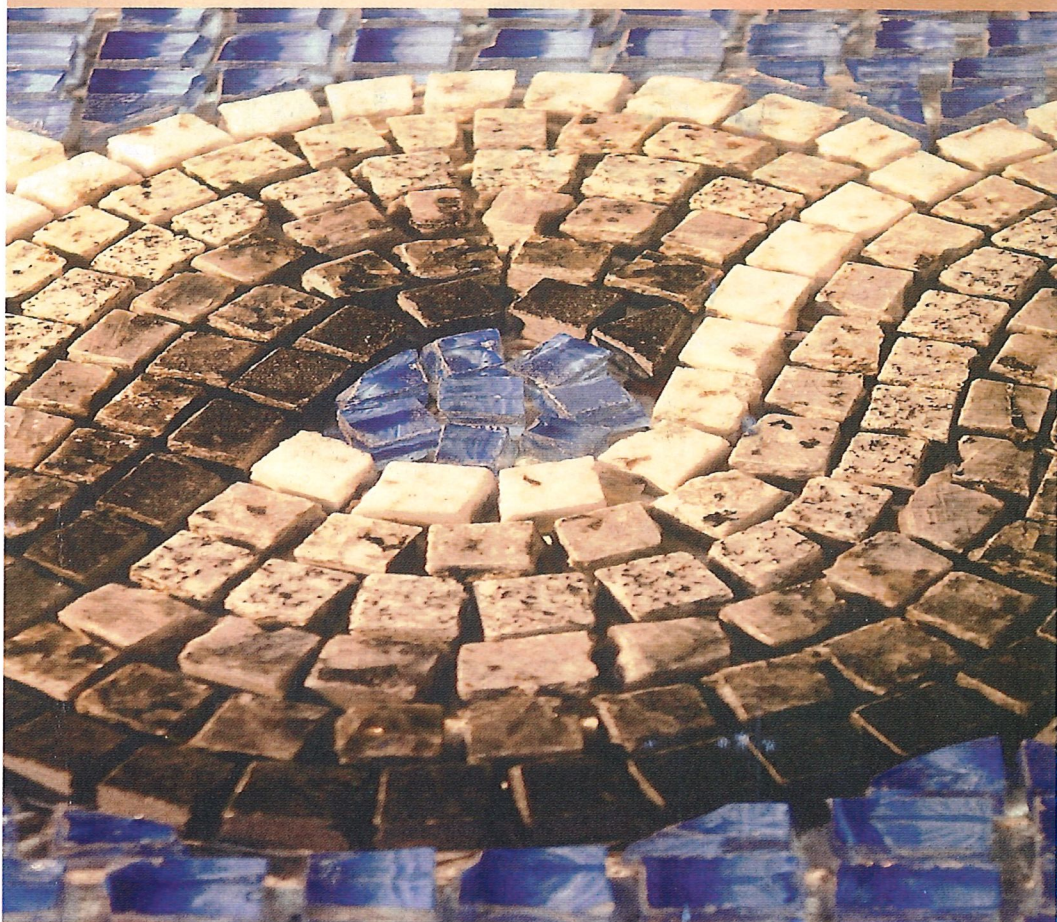

MAŠINOPROJEKT d.o.o.
BIRO ZA STROJOGRADNJU I ENERGETIKU
ZAGREB, Braće Domany 8

STUDIO
mosaico

GRANITE MOSAICS

FRLANI 3 51215 KASTAV
C R O A T I A

www.mosaico-studio-ri.hr

Više od 50 godina **elektroprojekt** je Vaš partner u Hrvatskoj i u mnogim zemljama svijeta. U stanju je udovoljiti svim izazovima projekata, prirode i ljudi. Preuzeti i obaviti sve zadatke. U svim rokovima **POUZDANO I KVALITETNO.**

PODRUČJA
DJELATNOSTI:

- vodoprivredne osnove
- višenamjensko korištenje voda
- sustavi navodnjavanja i odvodnje tla
- brane i akumulacije
- hidrotehnički tuneli i podzemne građevine
- hidroelektrane
- termoelektrane
- termoelektrane-toplane
- nuklearne elektrane
- javni i posebni objekti
- toplinske mreže
- industrijska postrojenja
- crpne stanice
- vodovodi i kanalizacije
- trafostanice i rasklopišta
- telekomunikacije
- automatizacija i upravljanje sustavima i procesima
- informacijski sustavi
- ekološki projekti
- nekonvencijalni izvori energije
- racionalizacija potrošnje
- revitalizacija postrojenja
- zbrinjavanje otpada

elektroprojekt

projektiranje, konzalting
i inženjering d.d.

Osnovan 1949. godine

elektroprojekt

Alexandera von Humboldta 4
p. p. 136
10000 Zagreb

telefon: 01 6307 777
telefax: 01 6152 685

www.elektroprojekt.hr

NOVO
LICE CRKVE

Glas Koncila

KAPTOL 8
10 000 ZAGREB
P P 216

K A T O L I Č K I T J E D N I K

Glas s Koncila
1962. 40 2002.
Glas Koncila

UREDNIŠTVO

tel. 01/4814 828

fax 01/4814 832

www.glas-koncila.hr

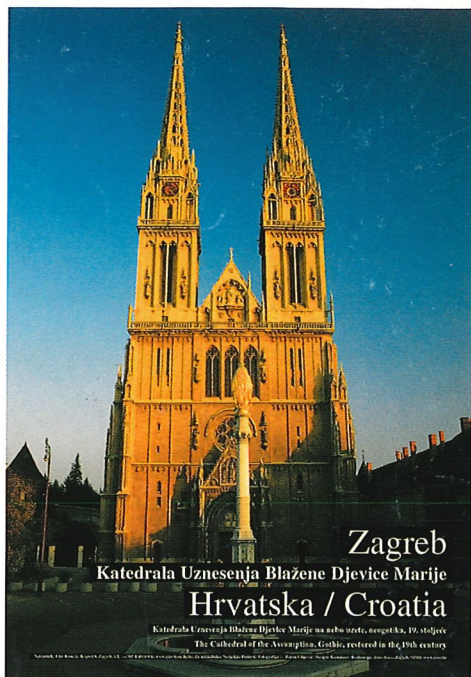
e-mail: redakcija@glas-koncila.hr

PRETPLATE

tel. 01/4814 836

fax 01/4876 671

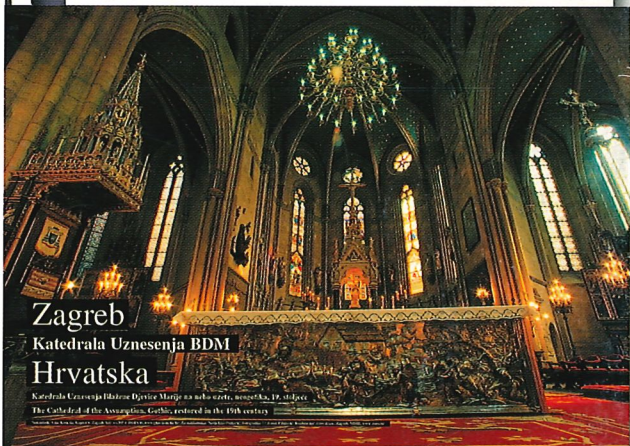
e-mail: gkracunovodstvo@glas-koncila.hr

Zagreb
Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije
Hrvatska / Croatia

Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo uzeta, neogotika, 19. stoljeće
The Cathedral of the Assumption, Gothic, restored in the 19th century

Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo uzete,
neogotika, 19. stoljeće

Zagreb
Katedrala Uznesenja BDM
Hrvatska

Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo uzeta, neogotika, 19. stoljeće
The Cathedral of the Assumption, Gothic, restored in the 19th century

NARUDŽBE:

Glas Koncila, Zagreb, Kaptol 8,
tel.: 01/4814-832; fax: 01/4814-832
e-mail: redakcija@glas-koncila.hr